

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק לא יחפור
יז. עד כז:

מפתח

דף יז.....	4
תד"ה לא שיח.....	4
תד"ה סלעים.....	5
דף יז:.....	5
סוגיא דכותל בור חלק א' תד"ה בכותל בורו.....	5
סוגיא דכותל בור חלק ב' תד"ה אביי אמר.....	7
סוגיא דכותל בור חלק ג' תד"ה ה"ג בספרים ישנים.....	7
דף יח.....	8
סוגיא דכותל בורו חלק ד' גמרא דהני קשו לכותל וכו'.....	8
סוגיא דכותל בורו חלק ה' גמרא דיקא נמי.....	8
סוגיא דכותל בורו חלק ו' תד"ה אי הכי אימא סיפא.....	10
סוגיא דכותל בורו חלק ז' תוספות ד"ה דיקא נמי.....	10
דף יח:.....	11
סוגיא דחרדל חלק א' הקדמה.....	11
סוגיא דחרדל חלק ב' תוספות ד"ה ואי לא סמיך.....	11
סוגיא דחרדל חלק ג' תוספות בא"ד היכי משכחת לה.....	12
סוגיא דחרדל חלק ד' בא"ד הני מילי אילן.....	13
סוגיא דחרדל חלק ה' בא"ד וצריך בעל הדבורים.....	15
סוגיא דחרדל חלק ו' בא"ד אי הכי.....	17
סוגיא דחרדל חלק ז' תוספות ד"ה מכלל – הקדמה.....	18
סוגיא דחרדל חלק ח' תוספות ד"ה מכלל.....	20
סוגיא דחרדל חלק ט' תוספות ד"ה אמר ר' יוסי.....	22
דף יט:.....	25
סוגיא דחלון פותח טפח חלק א' תד"ה מאי איריא.....	25
דף כ.....	26
סוגיא דחלון פותח טפח חלק ב' תד"ה היא גופה.....	26
סוגיא דחלון פותח טפח חלק ג' בא"ד ועוד.....	27
סוגיא דחלון פותח טפח חלק ד' תוספות בחבית.....	27
סוגיא דחלון פותח טפח חלק ה' שעלו מאיליהן.....	29
סוגיא דחלון פותח טפח חלק ו' בא"ד הקשה ר"י.....	29
סוגיא דחלון פותח טפח חלק ז' תד"ה כיון דאיכא.....	30
דף כ:.....	31
תד"ה תנור.....	31
דף כא.....	31
תד"ה ולמדתם אותם ולמדתם אתם.....	31
תד"ה וגרדי.....	32
דף כא:.....	34
תד"ה שתלא.....	34
תד"ה מרחיקין.....	34
תד"ה כופין.....	35
דף כב.....	35
תד"ה וקמא היכי.....	35
דף כב:.....	37
תד"ה והא אנן תנן.....	37
דף כג.....	37

תד"ה בית ארבעה כורין	37
תד"ה וצריכי	38
גמרא הרי הוא בחזקתו	38
דף כג:	39
סוגיא דניפול חלק א' תד"ה חוץ לחמישים אמה ותד"ה ודאי	39
סוגיא דניפול חלק ב' תוספות ד"ה רוב וקרוב	40
סוגיא דניפול חלק ג' תוספות ד"ה ודאי מהאי נפל	43
סוגיא דניפול חלק ד' תוספות ד"ה מצאו בין שני שובכין	43
דף כד:	44
סוגיא דניפול חלק ה' הג"ה ד"ה שמע מינה רובא דאורייתא	44
סוגיא דניפול חלק ו' תוספות ד"ה בי קופאי	45
תד"ה לימא	45
סוגיא דניפול חלק ז' תוספות ד"ה לימא	45
דף כד:	46
מרחיקין את האילן	46
דף כה:	46
תד"ה וצבא השמים	46
תד"ה רוח מזרחית	46
דף כה:	47
תד"ה עני והעשיר	47
דף כו:	47
סוגיא דזיקא חלק א' תד"ה זיקא	47
סוגיא דזיקא חלק ב' תוספות בא"ד וי"ל דמתניתין	48
דף כו:	49
סוגיא דאם האילן קדם חלק א' תד"ה עד דאמרי לי'	49
סוגיא דאם האילן קדם חלק ב' תד"ה גזלן ובא"ד ויש לומר	50
דף כז:	51
תד"ה כמה מרובע וכו'	51
תד"ה הא ג' מביא וקורא	55
דף כז:	56
תד"ה ובדחלולי סגי	56

דף יז.

תד"ה לא שיח

תוס' בד"ה לא שיח כו' אבל הנך דלא עמיקי כו' ואי תנא הני ה"א דבור ושיח דעמיקי כו' עכ"ל וליכא לאקשוויי בגמרא נמי גבי אמת המים ונברכת דאי תנא אמת המים משום דקביעא ואי תנא נברכת משום דקוו וקיימי בחד מהנך סברות הוי סגי כי הכא די"ל כיון דע"כ תנא בור ודאי דליכא למטעי בהנהו דבעי טפי דלא עדיפי מבור דקביעא וקוו וקיימי ולהכי בעי התם שני סברות וק"ל:

(1) משנה

לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו ולא אמת המים ולא נברכת כובסין אלא אם כן הרחיק מכותלו של חברו ג' טפחים

(2) גמרא דף יט.

היינו טעמא דקתני בין אמת המים בין נברכת כובסין

דאי לא תני אלא אמת המים	הוה אמינא דוקא אמת המים דקביעא מרחיק ג"ט	אבל נברכת כובסין דלא קביעא אינו מרחיק כל עיקר
ואי לא תני אלא נברכת כובסין	הוה אמינא דוקא נברכת כובסין דקווי וקיימא מרחיק ג"ט	אבל אמת המים דלא קווי וקיימא אינו מרחיק כל עיקר

(3) תוספות

(א) היינו טעמא דקתני בין בור בין אמת המים ונברכת כובסין

דאי לא תני אלא בור	הוה אמינא דוקא בור דעמיק טפי מרחיק ג"ט	אבל אמת המים ונברכת כובסין דלא עמיקי טפי אינו מרחיק כל עיקר
ואי לא תני אלא אמת המים ונברכת כובסין	הוה אמינא דוקא אמת המים ונברכת כובסין דלא עמיקי טפי סגי בהרחקת ג"ט	אבל בור דעמיק טפי מרחיק יותר

(4) מהרש"א

(א) קשיא – כעין צריכותא דבור אשר סברא דעמיק טפי סגי לשני צדדי צריכותא

(i) אלמה לא סגי לה לגמרא למיסמך דיקא על סברא דקביע כדלהלן

דאי לא תני אלא אמת המים	הוה אמינא דוקא אמת המים דקביעא מרחיק ג"ט	אבל נברכת כובסין דלא קביעא אינו מרחיק כל עיקר
ואי לא תני אלא נברכת כובסין	הוה אמינא דוקא נברכת כובסין דלא קביע סגי בהרחקת ג"ט	אבל אמת המים דקביע מרחיק יותר מג' טפחים

(ii) ואלמה לא סגי לה לגמרא למיסמך דיקא על סברא דקווי וקיימי כדלהלן

דאי לא תני אלא נברכת כובסין	הוה אמינא דוקא נברכת כובסין דקווי וקיימי מרחיק ג"ט	אבל אמת המים דלא קווי וקיימא אינו מרחיק כל עיקר
ואי לא תני אלא אמת המים	הוה אמינא דוקא אמת המים דלא קווי וקיימי סגי בהרחקת ג"ט	אבל נברכת כובסין דקווי וקיימא מרחיק יותר מג' טפחים

(ב) תירוץ

- (i) בור הרי הוא בין קביע בין קווי וקיימי
(ii) וכיון דקתני אשר אפילו לבור סגי בהרחקת ג' טפחים לא סליק אדעתין למימר אשר אמת המים
ונברכת כובסין מרחיק יותר מג' טפחים

תד"ה סלעים

בד"ה סלעים אבנים כו' ולא סלעי נחושת כו' אית תנא תני טומנין כו' עכ"ל לכאורה שהתוס' מקיים פרש"י שטעם הרחקת הסלעים משום הבלא הוא אבל לפי גירסת נוסח ירושלמי שלפנינו דטומנין בשל נחושת ואין טומנין בשל כסף א"כ לא תקשי להו מידי לפרש הכא סלעים של נחושת ולפר"ח ע"פ הירושלמי לקמן בתוס' בד"ה משום דמשתכי דבסלעים של אבנים נמי לאו טעמא משום הבלא אלא שמחלידין ומעלין עפר תיחוח בקרקע ניהא ודו"ק:

- (1) ירושלמי לפי גרסת תוספות
(א) סלעי נחשת מוסיפין הבל ולכן אין טומנין בהן בשבת
(2) משנה דידן
(א) מרחיקין את הסלעים מכותלו של חבירו ג' טפחים
(3) רש"י
(א) סלעים במשנה משמעו אבנים שאש יוצא מהן ומוסיפין הבל וקשין לכותל
(4) תוספות כמבואר במהרש"א
(א) שאלה
(i) למה לא פירש רש"י אשר סלעים במשנה משמעו סלעים של נחשת דמוסיפין הבל
(5) מהרש"א
(א) גרסא דידן בירושלמי: טומנין בסלעים של נחשת דאין מוסיפין הבל
(ב) לגרסא זו מובן בפשיטות דרש"י לא אוקמה למשנה בסלעים של נחושת דהרי לא מוסיפין הבל
(6) תוספות דף יט. ד"ה משום דמשתכי
(א) שיטת ר"ח – מרחיקין אבנים מן הכותל משום דמעלין חלודה ולא משום דמוסיפין הבל
(7) מהרש"א
(א) לשיטת ר"ח איכא למימר דסלעי נחושת מוסיפין הבל כגרסת תוספות בירושלמי ואף על פי כן אין לאוקמה למשנה בסלעי נחושת משום דבמשנה בחלודה תליא מילתא וסלעי נחשת אינן מעלין חלודה

דף יז:

סוגיא דכותל בור חלק א' תד"ה בכותל בור

[דף יז עמוד ב] בד"ה בכותל בורו כו' גירסתו דוחקתו אבל אין נראה כו' עכ"ל ורש"י גופיה סותר דבריו דהכא שפירש לקמן גבי אלא לאביי קשיא כו' וע"כ לא הוזכר שם כותל אלא ללמדנו כו' עכ"ל דמשמע מדבריו שם דאי לא הוה תנא אלא מבורו לא הוה שמעינן הרחקה מכותל וק"ל:

בא"ד ומיהו יש ליישב הגירסא ופריך אליבא דאביי כו' עכ"ל נראה מדבריהם דאף לאותה גירסא ל"ג אלא וליתני אלא א"כ הרחיק מבורו וכן מוכח בדבריהם דלעיל דהשתא קאמרי דאיכא לפרושי ביה דששה טפחים קאמר וק"ל:

- (1) הקדמה א'
  - א) משנה (i) לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו א"כ הרחיק מכותלו של חברו ג' טפחים
  - (2) הקדמה ב' – גמרא לגרסא דרש"י ושיטתו
    - א) קשיא – פתח בבור ומסיים בכותל – ואיזו שייכות יש לבור עם כותל הבנוי על גבי קרקע
    - ב) תירוץ דאביי – "מכותל בורו שנינו" – ולא איירי בכותל הבנוי על גבי קרקע
    - ג) קשיא – וליתני "אלא אם כן הרחיק מבורו של חברו" – ואנא ידענא אשר משמעו "מכותל בורו של חברו" מכח סברא מסויימת דמייתי רש"י בד"ה וליתני
    - ד) תירוץ קתני "מכותל בורו" למקח וממכר – פרטי תירוץ זו אינן מענייננו
- (3) הקדמה ג' – המשך דגמרא
  - א) מחלוקת אביי ורבא לגבי ראשון הבא לסמוך חלל בורו בצד המצר
    - (i) אביי סבירא לי' מצד הסברא אשר שרי לראשון לסמוך חלל בורו בצד המצר ואשר שני שבא אח"כ לחפור בור צריך להרחיק חלל בורו ו' טפחים מחלל בורו של ראשון
    - (ii) רבא על משנה דידן סמיך כדלהלן למיפק אשר ראשון ושני כל אחד צריך להרחיק חלל בורו ג' טפחים מן המצר
- (4) המשך דגמרא כמבואר ברש"י ד"ה מכותל בורו שנינו
  - א) קשיא לאביי
    - (i) הא דביאר אביי גופי' אשר "מכותל בורו (של ראשון) שנינו" מסייע לרבא אשר ראשון כבר הוכרח לעשות כותל של ג' טפחים בין חלל בורו למצר – ולשיטת אביי תיקשי דלא הוה לה למשנה למיתני אלא אם כן הרחיק מבורו
    - ב) תירוץ דגמרא לאביי אינה מענייננו
- (5) תוספות פליגי על רש"י ולא גרסי כבהקדמה ב' אשר גמרא מקשי "וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו" מטעם דלית להו סברא דרש"י אשר אף אלו לא קתני "מכותל בורו" הוינו יודעין דמשמעו מכותל בורו
- (6) מהרש"א
  - א) תוספות מציי נמי להקשות אשר רש"י סותר לשיטתו בד"ה וליתני דהרי בד"ה מכותל בורו שנינו מדייק רש"י כדאמרן מהא דפירש אביי גופי' אשר **מכותל** בורו שנינו
- (7) המשך תוספות – "ומיהו יש ליישב" לגרסת "למה לי למיתני" ככה:
  - א) אכן לרבא לית להקשות "למה לי למיתני" דהרי לדידי' איצטריך למיתני "כותל" למידק מיני' שיטתו אשר ראשון לא שרי לסמוך
  - ב) ודיקא לאביי מקשי למה אמר "מכותל בורו שנינו" דהרי קבענו אשר לדידי' סגי הי' למשנה למיתני "אלא אם כן הרחיק מבורו ו' טפחים"
- (8) מהרש"א

- (א) הגם דמסיימי תוספות במלים "ו' טפחים" המודגשות – לא כיוונו תוספות למימר אלא דלאביי אלו קתני "אלא אם כן הרחיק מבורו" – בלי מספר טפחים – הוינו יודעין מסברא לפרושי בי' דששה טפחים קאמר
- (ב) וכעין זה עיין בתוספות ד"ה פתח בבור בהביאם שיטת ר"ח – אשר פרטי שיטה זו אינן מענייננו – דמקשי בגמרא "פתח בבור ומסיים בכותל וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו" ולא הוסיפו תוספות למייתי מספר טפחים

סוגיא דכותל בור חלק ב' תד"ה אביי אמר

בד"ה אביי אמר כו' וקשה לרשב"א דהא מפסיד הוא שאם יטע אילן כו' עכ"ל ולרבא דאינו סומך ובעי הרחקה שלשה טפחים שהוא כותל בורו ודאי דצריך להרחיק בעל האילן שלא יקלקלו שרשיו כותל בור של חבירו שהוא בגבול חבירו אבל לאביי הרי מפסיד מגבול עצמו שצריך להרחיק עשרים וחמשה אמות {וג' טפחים} ממצר שלו שלא יקלקל כותל בור חבירו שבגבולו {של שני} ודו"ק:

(1) הקדמה א' – משנה דף כה.

(א) מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמות

(2) הקדמה ב'

(א) לאביי שרי ראשון למיסמך בורו למצר בשדה שאינה עשוי' לבורות כיון דבשדה שאינה עשוי' לבורות אין חוששין אשר ראשון בסמיכת בורו יזיק לשני שיבא לאחר כך לחפור בור ויצטרך להרחיק ו' טפחים

(3) תוספות

(א) קשיא לאביי

(i) אף בשדה שאינה עשוי' לבורות נחוש שיזיק ראשון לשני דאלו לא סומך ראשון חלל בורו למצר שרי שני ליטע אילן ג' טפחים פחות מן כ"ה אמות מן המצר דהרי בזה הרחיק אילנו כדבעי כ"ה אמה מן חלל בורו דראשון – ועכשיו שסמך ראשון חלל בורו למצר יצטרך שני ליטע אילנו כ"ה אמות שלמות מן המצר

(4) מהרש"א

(א) קשיא לקושית תוספות

(i) אף לרבא מסתבר דבעי שני להרחיק אילנו כ"ה אמות שלימות מן המצר כדי שלא יזיקו שרשי אילן שלו לכותל בורו של ראשון דממשיך עד המצר

(ב) תירוצ

(i) אין הכי נמי אבל לאביי בקושטא צריך להרחיק אילנו כ"ה אמות ועוד ג' טפחים מן המצר כדי שלא יזיקו שרשי אילנו לכותל ראשון דממשיך ג' טפחים לתוך שדהו של שני

סוגיא דכותל בור חלק ג' תד"ה ה"ג בספרים ישנים

בד"ה ה"ג בספרים כו' אלא אנב דאייתי ברייתא מפרש לה כו' עכ"ל ומיהו אף על גב דידע סברא דאיכא לארחוקי טפי בבא בידיים לא ניהא ליה לשנויי הכי בא בידיים שאני דאפשר לומר להך גירסא דאין נראה לו לתלמודא לחלק לענין היתר לסמוך בין בא בידיים ובין לא בא בידיים וק"ל:

- (1) ברייתא
- (א) סלע הבא בידים זה חופר בורו מכאן וזה חופר בורו מכאן זה מרחיק שלשה טפחים וזה מרחיק שלשה טפחים
- (2) גמרא לפי גרסת יש ספרים כמבואר בתוספות
- (א) ברייתא קשיא לאביי דאית לי' אשר ראשון שרי לסמוך
- (ב) תירוץ דגמרא אינו מעניינו
- (3) המשך דגמרא
- (א) בא בידים איצטריכא לי' למילף דלא בעי רווחא טפי הגם דבא בידים
- (4) תוספות
- (א) קשיא
- (i) קושיתיהו לאביי אינה תלוי' בדיוק מן "בא בידים" – ולמה צריכא גמרא לנמק טעמא דקתני "בא בידים"
- (ב) תירוץ
- (i) אגב דמייתי ברייתא מפרש לה
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) כיון דמברייתא גופא מוכח דיכול להיות אשר בא בידים בעי ארחוקי טפי
- (ii) אמאי לא תרצו לאביי דשאני הכא דבעי הרחקה ג' טפחים כיון דבא בידים שאני
- (ב) תירוץ
- (i) אלו סבירא לן בעלמא דבעי הרחקה ג' טפחים מצינו למיטעי ולמימר דבבא בידים צריכין הרחקה טפי
- (ii) ברם אלו בעלמא לא בעי הרחקה כלל ליכא למיטעי ולמימר אשר בבא בידים בעי הרחקה ג' טפחים

דף יח.

סוגיא דכותל בורו חלק ד' גמרא דהני קשו לכותל וכו'

[דף יח עמוד א] גמרא דהני קשו לכותל כו' מהרש"ל הגיה דהבל קשה לכותל אבל בכל הספרים וברי"ף ובנ"י גרסינן דהני קשו לכותל וע"כ לאו כולהו מטעם הבל הם דהא סלעים לפר"ח לקמן בתוס' בד"ה דמשתכי לאו משום הבלא הוא אלא שמחלידין הקרקע ע"ש וק"ל:

סוגיא דכותל בורו חלק ה' גמרא דיקא נמי

שם דיקא נמי דקתני היה גדר בנתיים זה סומך לגדר מכאן כו' מהרש"ל הגיה תא שמע היה גדר כו' ה"נ בצונמא א"ה כו' עכ"ל ובכל הספרים ישנים איכא הגירסא דיקא נמי כו' ונראה לפרש דה"ק דיקא נמי דאף לאביי צ"ל דאיירי בצונמא מדקתני בהך ברייתא היה

גדר בינתיים זה סומך לגדר כו' שסתם התנא דבריו ששניהם סומכים ומיירי בשדה לבן ואילן ומי לא עסקינן שבעל השדה סמך מתחלה ואח"כ סמך בעל האילן ואי לא איירי בצונמא הרי השני שהוא בעל האילן הוא המזיק וצריך להרחיק אף לאביי ומיהו לפי מה שפירשו התוס' לקמן בסוף פרקין דלא איירי בשדה לבן אלא בין אילנות לאילנות וגפנים לגפנים אבל בין אילן לזרעים בעי טפי ליכא לאוכחי מידי וי"ל דאף לפירושם תלמודא דהכא ס"ל דמיירי נמי בזרעים וכדבעי נמי למימר לקמן רבא בר רב חנן ע"ש וק"ל:

(1) משנה דף כו.

(א) רישא

(i) לא יטע ראובן אילן סמוך לשדה שמעון חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות

(ב) סיפא

(i) ה' גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן

(2) ברייתא

(א) ד' אמות שאמרו ברישא דמשנה כדי עבודת הכרם

(3) גמרא כמבואר ברש"י

(א) קשיא מרישא דמשנה לרבא דאמר אין ראשון סומך

(i) טעמא דמשום עבודת הכרם הא לאו משום עבודת הכרם סומך

(ב) תירוץ

(i) הכא במאי עסקינן דמפסיק צונמא ולכן אין שרשי אילן מזיקין לשני ואי לאו הך דעבודת הכרם שרי ל' לראובן למיסמך

(4) המשך דגמרא לפי גרסא דספרים ישנים – "דיקא נמי מסיפא דבצונמא איירי"

(5) מהרש"א – ביאור גרסא דספרים ישנים

(א) "דיקא נמי" אתיא להוכיח דמשנה בצונמא איירי אפילו לאביי

(ב) דהרי מסתבר דסיפא איירי אף באופן דראשון נוטע שדה לבן דאינו מזיק ושני סומך שדה אילן דמזיק לשדה לבן אפילו בדאיכא גדר בינתים דהרי שרשי אילן מתפשטים מתחת לגדר

(ג) עכשיו – אפילו אביי דאית לי' אשר ראשון סומך מודה אשר שני אינו סומך – וכיון דקתני זה סומך וזה סומך – דתרוייהו סומכין – מוכרח אפילו לאביי דמשנה משתעי בצונמא ולכן אין שרשי אילן מתפשטים

(ד) קשיא

(i) בדף כו. מסקי תוספות בד"ה אחד גפנים אשר משנה איירי דיקא בב' שדות של אילנות או בב' שדות של גפנים מחמת דבגוונא דשדה אחת של אילן ושדה ב' של לבן בעי הרחקה טפי

(ה) תירוץ

(i) מכל מקום סוגיא דידן שאני דנקטא דאיירי נמי בשדה אילן של אחד ובשדה לבן של אידך ואף על פי כן לא בעי הרחקה טפי – וכן משמע מן טענת רבא בר רב חנן בדף כו.

(6) המשך דמהרש"א

א) מהרש"ל גורס "תא שמע" במקום "דיקא נמי" ומשמעו דמקשינן לרבא קושיא נוספת מסיפא דקתני זה סומך וזה סומך ומתרצי דהכי נמי בצונמא

סוגיא דכותל בורו חלק ו' תד"ה אי הכי אימא סיפא

שם א"ה אימא סיפא ר' יוסי מתיר בחדל ותני עלה מפני כו' כצ"ל וכ"ה בדברי בעל המאור ע"ש וק"ל:

סוגיא דכותל בורו חלק ז' תוספות ד"ה דיקא נמי

תוס' בד"ה דיקא נמי כו' ותימיה דלעולם בשאר הרחקות נמי מותר לסמוך כו' דאע"ג דהוה גירי דיליה כו' עכ"ל וליכא לתרוצי דמ"מ אמאי לא אשמעינן האי חידושא בבור דהוה גירי דיליה לר' יוסי כמו שכתבו התוס' בר"פ דהא לא קאמרי' התם הכי אלא לרבא אבל לאביי דקיימינן הכא קאמרינן דליכא דיוקא דלית ליה הך סברא דבור הוה גירי דיליה וק"ל:

(1) הקדמה

א) רבנן אית להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אף בדליכא גירי דילי'

ב) ר' יוסי אית לי' דעל המזיק להרחיק את עצמו דיקא בגירי דילי'

(2) ברייתא

א) לא יפתח אדם ... רפת בקר תחת אוצרו של חבירו דריה קשה לו

(3) גמרא

א) קשיא לרבא

i) טעמא דאיכא אוצר [ובעל הרפת הריהו שני] הא ליכא אוצר [ובעל הרפת הריהו ראשון] עביד

ב) תירוץ

i) דירה שאני – דדיקא בדירה שלו מקילין לראשון

(4) המשך דגמרא

א) דיקא נמי דדירה שאני דתני עלה אם היתה רפת בקר קודמת לאוצר מותר

(5) תוספות – ביאור "דיקא נמי"

א) בכולהו הרחקות דמתניתין לא קתני אם ה' מזיק קודם וכו' ולכן מוכרח אשר דירה שאני

(6) המשך תוספות

א) קשיא

i) אמאי לא משיב אביי דליכא "דיקא נמי" לטובת רבא דדירה שאני ולעולם "אם קדם מותר" אפילו שלא בדירה – ועדיפא לה לברייתא למילף אשר קדם מותר ברפת בקר מחמת דרפת בקר גירי דילי' חשיבא וקא משמע לן רבותא דאם קדם מותר לא לבד לרבנן אלא אפילו לר' יוסי

(7) מהרש"א

א) קשיא לתוספות

(i) אלו הקשה אביי ככה ה' רבא משיב דאלו מחמת גירי דילי' איירי ברייתא דיקא ברפת בקר תיקשי דגם בור נמי חשיבא גירי דילי' כמבואר בתוספות ד"ה לא יחפור בדף יז. – ואמאי לא משמיענו מתניתין דין "אם קדם מותר" בבור

(ב) תירוץ

(i) תשובה זו אין לה מקום אלא לרבא דדיקא לרבא קאמרי תוספות אשר בור גירי דילי' חשיבא – ולכן אכתי מקשי שפיר אשר אביי לשיטתו הוי מצי להפריך לדיקא נמי דרבא

דף יח:

סוגיא דחרדל חלק א' הקדמה

בסיוע בני רב אליעזר מנחם פאלגער בכל חלקי הסוגיא

(1) הקדמה א' – מחלוקת דאביי ורבא

(א) לאביי – ראשון מותר לסמוך חלל בורו למצר – ואם לאח"כ חופר שני בור צריך להרחיק חלל בורו שש טפחים מחלל בורו של ראשון

(ב) לרבא – ראשון אינו סומך וחייב להרחיק חלל בורו ג' טפחים ממצר – ולאחר כך כשחופר שני אף הוא מרחיק חלל בורו ג' טפחים ממצר

(2) הקדמה ב' – משנה בדף כה:

מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה אם הבור קדמה קוצץ ואם אילן קדם לא יקוצץ

ר' יוסי אומר אף על פי שהבור קודמת לא יקוצץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו

(3) הקדמה ג' – "משנה דמשרה"

(א) מרחיקין את המשרה מן הירק ואת החרדל מן הדבורים ר' יוסי מתיר בחרדל

(4) הקדמה ד'

(א) הא פשיטא דחרדל מזקי לדבורים ואשר משרה מזקי לירקא ואשר ירקא לא מזקי למשרה

(ב) ולהלן בסוגיין שקלי וטרי באלו דבורים מזקי לחרדל

סוגיא דחרדל חלק ב' תוספות ד"ה ואי לא סמיך

[דף יח עמוד ב] בד"ה ואי לא סמיך כו' ואף על גב דהשתא קס"ד דדבורים נמי מזקי כו' עכ"ל הוכרח לפרש כן בדברי המקשה דקס"ד לכ"ע דדבורים נמי מזקי וכן פירשו לקמן בקושית א"ה כו' והיינו מדפריך לקמן מכלל דר"י סבר על הניזק כו' דמשמע דהשתא שמעינן ליה מרבנא שהדבורים אינן מזיקים כו' כמ"ש התוס' לקמן לשיטת רש"י ז"ל וק"ל:

(1) גמרא – קשיא דהיכי משכחת לה

(א) משנה דמשרה ניחא לאביי וקשיא לרבא כמבואר בטבלאות דלהלן

(ב) טבלא א' – בשלמא לאביי ניחא

		דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	טבלא א' – לאביי משכחת לה – רש"י
לאביי ניחא – דבעל החרדל מרחיק משום דסמך באיסור ובעל דבורים סמך בהיתר דבורים עשה קצת שלא כהוגן	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה
לאביי ניחא דהגם דבעל החרדל סמך באיסור מ"מ בעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן ולכן מתיר ר' יוסי בחרדל ותרוייהו לא מרחיקין	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	ר' יוסי מתיר בחרדל

ג) טבלא ב' – אבל לרבא קשיא

	דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	טבלא ב' – קשיא היכי משכחת לה לרבא – רש"י
לרבא קשיא דה"ל רבנן למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה
לרבא קשיא דה"ל ר' יוסי למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	ר' יוסי מתיר בחרדל

2) מהרש"א

א) בשלב זה נוקטין דרבנן ור' יוסי תרוייהו אמרי אשר דבורים מזקי לחרדל דדיקא להלן באוקימתא דרבינא לפני קושיית "מכלל" מסקי בגמרא דיכול להיות אשר דבורים לא מזקי לחרדל

ב) וליתר ביאור עיין להלן בתד"ה מכלל בחלק ז'

סוגיא דחרדל חלק ג' תוספות בא"ד היכי משכחת לה

בא"ד היכי משכחת לה כו' ולר"י לא ירחיק כלל דכיון דתרוייהו מזקי כו' להרחיק חצי ההרחקה כו' עכ"ל וצ"ל דלא אסיק תלמודא אכתי אדעתיה הא דמסיק לעיל לרבא לפלוגי לר"י בין שאר נזיקין לבור דאינו סומך משום דכל מרא ומרא כו' דהא לא אסיק אדעתיה כלל הך דר"י דזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו וס"ל השתא לר"י נמי על המזיק להרחיק וק"ל:

1) הקדמה

א) בדף יז: מפרש רבא אשר לגבי בור מודה ר' יוסי דלא שרי לראשון לסמוך מטעם "כל מרא ומרא" אשר פרטיו אינן מעניננו עכשיו – ודיקא בשאר מזיקין סבירא לר' יוסי דזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו

2) מהרש"א

א) קשיא

i) אמאי מקשי לרבא אשר ר' יוסי הוה לר' יוסי למייתי אשר בעל חרדל ובעל דבורים כל אחד עליו להרחיק חצי ההרחקה – הרי לאו בהיזק דבור קיימינן

ב) תירוץ

i) דיקא בקושיא אחרונה דסוגיין אסיק אדעתא דגמרא שיטה דר' יוסי אשר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו

סוגיא דחרדל חלק ד' בא"ד הני מילי אילן

בא"ד ה"מ אילן שעשוי לעמוד שנים רבות כו' עכ"ל והיינו דוקא בסמכו בהיתר אבל לסמוך לכתחלה ודאי דליכא לפלוגי בין שאר נזיקין לאילן ולכך פריך שפיר לקמן וסבר ר"י על (הניזק) [המזיק] כו' וזה נוטע בתוך שלו דהכא לא שייך הפסד מרובה דלא יטע ולא יפסיד וק"ל:

(1) המשך דגמרא

(א) אוקימתא דרב פפא מנמק אשר ראשון הריהו בעל החרדל או בעל המשרה ואף על פי כן סמך בהיתר וכהוגן אפילו לרבא מחמת דברייתא בלוקח איירי

(ב) דהיינו

(i) חרדל באמצע שדהו דראשון עמד – וראשון בעל החרדל מכר חלק שדהו לשני ולכן חרדל דראשון נשאר סמוך למצר החדש – ולאחר כך העמיד שני דבורים אצל המצר

(ii) וכן משרה באמצע שדהו דראשון עמד – וראשון בעל המשרה מכר חלק שדהו לשני ולכן משרה דראשון נשאר סמוך למצר החדש – ולאחר כך העמיד שני ירק אצל המצר

(ג) קושיית "אי הכי" – יש גורסין "אי בלוקח"

(i) למה סברי רבנן דבעל החרדל ובעל המשרה דסמכי בהיתר מרחיקין

(ii) ולמה סבר ר' יוסי אשר מיהת בעל המשרה מרחיק

טבלא ג' קשיא אי הכי לרב פפא – רש"י	דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי		
רבנן	בלוקח – בעל החרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	אי הכי למה על בעל החרדל להרחיק
ר' יוסי	בלוקח – בעל החרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	אי הכי אה"נ דניחא דמתיר בחרדל אבל קשה למה על בעל משרה להרחיק

(ד) תירוץ דרבינא כבטבלא ד'

(i) לעולם בלוקח משתעי כדרב פפא

(ii) רבנן ור' יוסי תרווייהו סבירא להו דדבורים לא מזקי לחרדל

(iii) רבנן אית להו אשר על המזיק להרחיק את עצמו אפילו כשסמך בהיתר כל עוד דתרווייהו לא מזקי אהדדי (כגון בנידון דידן דדבורים לא מזקי לחרדל)

(iv) ור' יוסי לכאורה סבירא לי' אשר על הניזק להרחיק את עצמו

		רבנן ור' יוסי תרוייהו סבירא להו דדבורים לא מזקי לחרדל	בלוקה	טבלא ד' – תירוץ דרבינא לקושית "אי הכי" – רש"י
על המזיק דהיינו בעל חרדל ובעל המשרה להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר כיון דדבורים לא מזקי לחרדל	על המזיק להרחיק את עצמו	דבורים לא מזקי ובעל הדבורים סמך בהיתר	בלוקה – ובעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	רבנן
ולכן מתיר בחרדל	לכאורה ס"ל דעל הניזק להרחיק את עצמו	דבורים לא מזקי ובעל הדבורים סמך בהיתר	בלוקה – ובעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	ר' יוסי

(2) המשך דגמרא

(א) קשיא ד"מכלל"

(i) לר' יוסי דלכאורה ס"ל דעל הניזק להרחיק את עצמו תיקשי דאמאי מרחיק בעל המשרה

(ב) תירוץ דרבינא

(i) רבנן ור' יוסי תרוייהו סבירא להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר כל עוד דתרוייהו לא מזקי אהדדי

(ii) וקא מיפליגי כבטבלא ה' דרבנן סברי דדבורים לא מזקי לחרדל ור' יוסי סובר דדבורים מזקי לחרדל ותרוייהו מזקי אהדדי

	רבנן ור' יוסי תרוייהו ס"ל דעל המזיק להרחיק	רבנן ור' יוסי פליגי אלו דבורים מזקי לחרדל	לרב פפא בלוקה למסקנא דרבינא	טבלא ה' לשיטת רש"י
כיון דדבורים לא מזקי לחרדל על המזיק דהיינו בעל חרדל ובעל המשרה להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר	דבורים וירקא לא מזקי וסמך בהיתר	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו וכן בעל משרה סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	רבנן
כיון דדבורים נמי מזקי ליכא למימר על המזיק להרחיק ולכן צריך בעל הדבורים שהוא שני לעשות כל ההרחקה – ושאני ירקא דלא מזקי ולכן מרחיק בעל משרה	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר	דבורים מזקי וסמך באיסור ירקא לא מזקי וסמך בהיתר	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	ר' יוסי

(3) גמרא דף יח.

(א) ניהדר למשנה בדף כה:

מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה אם הבור קדמה קוצץ ואם אילן קדם לא יקוצץ

(ב) קשיא לרבא

(i) אי דלא סמיך היכי משכחת לה אשר אילן קדם

(ג) תירוץ

(i) כדאמר רב פפא בלוקה הכי נמי בלוקה

(4) תוספות

(א) קשיא

- (i) מאי שנא דלוקח אילן שסמך בהיתר לא יקוץ ולגבי בעל החרדל בטבלא ה' שסמך בהיתר אמרי רבנן דבעי להרחיק
- (ב) תירוצ
- (i) במקום הפסד מרובה דקציצת אילן לא אמרינן דעל המזיק להרחיק את עצמו כשסמך בהיתר
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) בסוף סוגיין מקשי בגמרא דליכא למימר דר' יוסי ס"ל דעל המזיק להרחיק את עצמו דהרי אית לי' במשנה דף כה: אשר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו
- (ii) וליתרצי דשאני אילן דהפסדו מרובה בקציצה
- (ב) תירוצ
- (i) אין לחוש להפסד מרובה אלא בנוטע אילן שסמך אילנו בהיתר לפני שבא שני – מה שאין כן במי שנוטע אילן בו בזמן שסומך שני דבאופן זה לא יטע ולא יפסיד

סוגיא דחרדל חלק ה' בא"ד וצריך בעל הדבורים

בא"ד וצריך בעל הדבורים להרחיק כל ההרחקה כיון כו' עכ"ל הוצרכו לומר כן לדברי המתריץ דצריך בעל הדבורים להרחיק כל ההרחקה ולא שנאמר לר"י שגם בעל החרדל יסמוך ולא ירחיק כרבנן דהכי מפרש לה המקשה משום דא"כ ה"ל לאוקמי שפיר בפשיטות כשסמך בעל דבורים תחלה ובלוקח כו' כמ"ש התוס' בסמוך מיהו ק"ק דאיכא לפרושי בלוקח א' שעשה שניהם בשדהו בלא הרחקה ומכר החרדל לאחר והניח הדבורים לעצמו או שמכר לאחר הדבורים דהשתא תרוייהו סמכו בהיתר ושניהן אינן צריכין להרחיק כסברת המקשה ויש ליישב דלא בעי לפרושי הכי דודאי אין אחד עושה שניהם בשדהו בלא הרחקה כיון שמזיקין זה את זה וק"ל:

(1) המשך תוספות

(א) קושית תוספות "ומשום הכי נמי לא בעי לאוקמא"

(i) לקושיית "אי הכי" אמאי לא תרצו בגמרא לרב פפא בפשיטות אשר רב פפא באומר "בלוקח" לא כיוון לטבלא ג' אלא כיוון בהיפוך לטבלא ו' להלן – דהיינו דבעל הדבורים הוא הלוקח דסמך בהיתר

(ii) שים לב אשר באופן טבלא ו' מצינן למימר אשר לכולי עלמא אין על המזיק להרחיק את עצמו כשסמך בהיתר ואשר רבנן מודי לר' יוסי דדבורים מזקי לחרדל

טבלא ו' לרש"י	קושית תוספות למה לא בעי לאוקמי לרב פפא בלוקח ככה	דבורים מזקי לחרדל ואין על המזיק להרחיק את עצמו בדסמך בהיתר	
רבנן	בלוקח – בעל דבורים סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו אפילו לרבא מה שאין כן בעל החרדל דסמך באיסור	דבורים מזקי	בעל חרדל שסמך באיסור מרחיק מה שאין כן בעל הדבורים שסמך בהיתר

(ב) תירוצ

(i) אכן בזה מתורץ לרבנן טעמא דמרחיק בעל החרדל אבל לא מתורץ לר' יוסי למה מתיר בחרדל כמבואר בטבלא ז'

טבלא ז' לרש"י	בטבלא ו' לא מתורץ שיטת ר' יוסי	דבורים מזקי לחרדל ואין על המזיק להרחיק את עצמו בדסמך בהיתר	
רבנן	בלוקח – בעל דבורים סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו אפילו לרבא בעל החרדל סמך באיסור	דבורים מזקי	בעל חרדל שסמך באיסור מרחיק מה שאין כן בעל הדבורים שסמך בהיתר
רבנן	בעל דבורים סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו אפילו לרבא	דבורים מזקי	על המזיק דהיינו בעל חרדל להרחיק את עצמו שסמך באיסור מה שאין כן בעל דבורים דסמך בהיתר
ר' יוסי	בעל דבורים סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו אפילו לרבא	דבורים מזקי	קשיא למה מתיר ר' יוסי בחרדל ולא מצריך אשר בעל החרדל ירחיק

(2) מהרש"א

(א) הקדמה

(i) ניהדר לטבלא ה' לתירוץ דרב פפא כמבואר ברבינא

טבלא ה' לשיטת רש"י	לרב פפא בלוקח למסקנא דרבינא	רבנן ור' יוסי פליגי אלו דבורים מזקי לחרדל	רבנן ור' יוסי תרוייהו ס"ל דעל המזיק להרחיק	
רבנן	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו וכן בעל משרה סמך תחלה בהיתר ובהוגן בתוך שדהו	דבורים וירקא לא מזקי וסמך בהיתר	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר	כיון דדבורים לא מזקי לחרדל על המזיק דהיינו בעל חרדל ובעל המשרה להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר
ר' יוסי	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים מזקי וסמך באיסור ירקא לא מזקי וסמך בהיתר	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר	כיון דדבורים נמי מזקי ליכא למימר על המזיק להרחיק ולכן צריך בעל הדבורים שהוא שני לעשות כל ההרחקה – ושאני ירקא דלא מזקי ולכן מרחיק בעל משרה

(ב) קשיא

(i) מה דחקו לתוספות לפרש אשר אליבא דר' יוסי איצטריך בעל הדבורים לעשות הרחקה

(ii) מספיק הי' להם למימר כבטבלא ה' אשר לר' יוסי כיון דתרוייהו מזקי אהדדי שום אחד לא מרחיק כמו דביארנו שיטת אביי למקשן ד"היכי משכחת לה" בטבלא א' בחלק א'

טבלא ח' לשיטת רש"י	קשיא למה לא מפרשי תוספות לרב פפא ככה לר' יוסי	רבנן ור' יוסי פליגי אלו דבורים מזקי לחרדל	רבנן ור' יוסי תרוייהו ס"ל דעל המזיק להרחיק	
רבנן	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים וירקא לא מזקי וסמך בהיתר	על המזיק להרחיק את עצמו	על המזיק דהיינו בעל חרדל ובעל המשרה להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר
ר' יוסי	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים מזקי וסמך באיסור ירקא לא מזקי וסמך בהיתר	על המזיק להרחיק את עצמו	כיון דדבורים נמי מזקי ליכא למימר על המזיק להרחיק ולכן תרוייהו אינן מרחיקין – ושאני ירקא דלא מזקי ולכן מרחיק בעל משרה

(ג) תירוץ

(i) אי אמרת בשלמא אשר בדסמך ראשון בהיתר אז לר' יוסי שני שסמך באיסור צריך להרחיק ניהא כדביארנו בטבלא ז' דליכא לאוקמה למשנה דמשרה באופן הפוך דטבלא ו' (בבעל דבורים סמך ראשון בהיתר ובעל חרדל הריהו שני שסמך באיסור וחיוב להרחיק) דהרי במשנה קתני דר' יוסי מתיר בחרדל ולא בעי להרחיק

(ii) אבל אי אמרת אשר בדסמך ראשון בהיתר ושני סמך באיסור אז לר' יוסי תרוייהו אינן מרחיקין תיקשי דמצי לאוקמה לברייתא באופן הפוך דטבלא ו' (בבעל דבורים סמך ראשון בהיתר ובעל חרדל הריהו שני שסמך באיסור ובעל דבורים ובעל חרדל תרוייהו אין מרחיקין) בהתאם למשנה דקתני דר' יוסי מתיר בחרדל ולא בעי להרחיק

(3) המשך מהרש"א

(א) קשיא

(i) למה לא פירשו אשר רב פפא אוקמה למשנה דמשרה כבטבלא ט' במוכר שהעמיד חרדל ודבורים תרוייהו בתוך שדהו – ומכר חלקו של שדה בו העמיד חרדל ונשארו דבורים בידו או מכרן ונמצא דסמך חרדל ודבורים תרוייהו בהיתר וכהוגן

(1) רבנן אית להו דדבורים לא מזקי לחרדל ולכן על בעל החרדל דמזקי להרחיק את עצמו הגם דסמך בהיתר

(2) ור' יוסי אית לי' דדבורים מזקי לחרדל וכיון דתרוייהו מזקי אהדי מובן דלא צריכי להרחיק

טבלא ט' לרש"י	רבנן ור' יוסי פליגי אלו דבורים מזקי לחרדל	רבנן ור' יוסי תרוייהו ס"ל דעל המזיק להרחיק אפילו אלו סמך בהיתר
רבנן	בעל חרדל ודבורים סמך תחלה שניהם בהיתר וכהוגן בתוך שדהו אפילו לרבא	דבורים לא מזקי לחרדל
ר' יוסי	בעל חרדל ודבורים סמך תחלה שניהם בהיתר וכהוגן בתוך שדהו אפילו לרבא	דבורים מזקי לחרדל

(ii) וכיון דמדובר באופן דתרוייהו סמכי בהיתר מובן דליכא "אופן הפוך" ומתורץ קושית תוספות דלוקמה באופן טבלא ו'

(ב) תירוץ

(i) לא מסתבר אשר מוכר העמיד דבורים וחרדל תרוייהו כיון דלכל הפחות חרדל מזקי לדבורים

סוגיא דחרדל חלק ו' בא"ד אי הכי

בא"ד א"ה מאי טעמא כו' אפילו משרה וירק כיון שנעשית המשרה בהיתר כו' כמו גבי אילן ובור כו' עכ"ל דליכא למימר דמשום הכי פליג בדבורים וחרדל לאשמועינן דבעל הדבורים צריך להרחיק כל ההרחקה מה שאין כן במשרה וירק דהך מלתא לא משתמע ממלתיה דר' יוסי אלא דקאמר ר"י מתיר בחרדל דהיינו דבעל החרדל לא בעי להרחיק וא"כ הך מלתא שפיר ה"מ לאשמועינן במשרה וירק דלא בעי בעל המשרה להרחיק וק"ל:

(1) הקדמה

(א) ניהדר לטבלא ג' לגבי קושיית "אי הכי" לרב פפא

		דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	טבלא ג' קשיא אי הכי לרב פפא – דרש"י
אי הכי למה על בעל החרדל להרחיק	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	בלוקח – בעל החרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	רבנן
אי הכי אה"נ דניחא דמתיר בחרדל אבל קשה למה על בעל משרה להרחיק	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	בלוקח – בעל החרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	ר' יוסי

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) לתרץ קושיא דגמרא אליבא דר' יוסי נימא דאכן ר' יוסי מתיר נמי במשרה ברם עיקר כוונתו באמרו דמתיר בחרדל היינו למידק אשר מיהת בעל הדבורים מרחיק מחמת דדבורים מזקי לחרדל – וכיון דירקא לא מזקי למשרה פשיטא דבעל ירקא לא מרחיק ולכן לא הוצרך ר' יוסי למיתני דין משרה למילף דין ירקא

(ב) תירוצ

(i) קבענו בחלק ה' דלית למידק בניקל מן "מתיר בחרדל" אשר בעל הדבורים מרחיק ולכן בעיקר כיוון ר' יוסי לדין בעל החרדל גופי' דלא מרחיק – וכיון דלא קתני דין בעל המשרה גופי' דלא מרחיק מקשי בגמרא שפיר לרב פפא דמשמע דסבירא לי' ר' יוסי דבעל משרה מרחיק

סוגיא דחרדל חלק ז' תוספות ד"ה מכלל – הקדמה

(1) הקדמה א' – ניהדר לקושיית "היכי משכחת לה" בתחלת סוגיין לרש"י

(א) טבלא א' – בשלמא לאביי ניחא

		דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	טבלא א' – לאביי משכחת לה – רש"י
לאביי ניחא – דבעל החרדל מרחיק משום דסמך באיסור ובעל דבורים סמך בהיתר ולא איכפת לרבנן דבעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה
לאביי ניחא דהגם דבעל החרדל סמך באיסור מ"מ בעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן ולכן מתיר ר' יוסי בחרדל ותרוייהו לא מרחיקין	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	ר' יוסי מתיר בחרדל

(ב) טבלא ב' – אבל לרבא קשיא

	דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	טבלא ב' – קשיא היכי משכחת לה לרבא – רש"י
לרבא קשיא דה"ל רבנן למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה
לרבא קשיא דה"ל ר' יוסי למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	ר' יוסי מתיר בחרדל

(2) הקדמה ב'

(א) ניהדר נמי לטבלא ד' לשיטת רב פפא כמבואר ברבינא לתירוצ קושיית "אי הכי"

		רבנן ור' יוסי תרוייהו סבירא להו דדבורים לא מזקי לחרדל	בלוקה	טבלא ד' – תירוץ דרבינא לקושית "אי הכי" – רש"י
על המזיק דהיינו בעל חרדל ובעל המשרה להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר כיון דדבורים לא מזקי לחרדל	על המזיק להרחיק את עצמו	דבורים לא מזקי ובעל הדבורים סמך בהיתר	בלוקה – ובעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	רבנן
ולכן מתיר בחרדל	לכאורה ס"ל דעל הניזק להרחיק את עצמו	דבורים לא מזקי ובעל הדבורים סמך בהיתר	בלוקה – ובעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	ר' יוסי

(3) הקדמה ג'

(א) ניהדר עוד לקושית "מכלל" ולתירוץ דרבינא כדלהלן

(i) קשיא ד"מכלל"

(1) לר' יוסי דלכאורה אמר דעל הניזק להרחיק את עצמו אמאי מרחיק בעל המשרה

(ii) תירוץ דרבינא

(1) רבנן ור' יוסי תרוייהו סבירא להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר כל עוד דתרוייהו לא מזקי אהדדי

(2) וקא מיפליגי כטבלא ה' דרבנן סברי דדבורים לא מזקי לחרדל ור' יוסי סובר דדבורים מזקי לחרדל

	רבנן ור' יוסי תרוייהו ס"ל דעל המזיק להרחיק	רבנן ור' יוסי פליגי אלו דבורים מזקי לחרדל	לרב פפא בלוקה למסקנא דרבינא	טבלא ה' לשיטת רש"י
כיון דדבורים לא מזקי לחרדל על המזיק דהיינו בעל חרדל ובעל המשרה להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר	דבורים וירקא לא מזקי וסמך בהיתר	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו וכן בעל משרה סמך תחלה בהיתר ובהוגן בתוך שדהו	רבנן
כיון דדבורים נמי מזקי ליכא למימר על המזיק להרחיק ולכן צריך בעל הדבורים שהוא שני לעשות כל ההרחקה – ושאני ירקא דלא מזקי ולכן מרחיק בעל משרה	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר	דבורים מזקי וסמך באיסור ירקא לא מזקי וסמך בהיתר	בעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	ר' יוסי

(4) שים לב

(א) דמקשה "דהיכי משכחת לה" הבין שפיר שיטת אב"י כטבלא א' מבלי להוסיף אשר ר' יוסי אית לי דעל הניזק להרחיק את עצמו

(ב) ודיקא

(i) לאחר דרבינא תירוץ לקושיית "אי הכי" כטבלא ד' דמדובר בלוקה שסמך בהיתר כמו דאוקים לה רב פפא ואשר רבנן ור' יוסי תרוייהו סבירא להו דדבורים לא מזקי לחרדל ורבנן אית להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אפילו כשסמך בהיתר כל עוד דתרוייהו לא מזקי אהדדי

(ii) אז הקשה מקשה "דמכלל" אשר לכאורה מוכרח דר' יוסי סבירא לי דעל הניזק להרחיק את עצמו ובכך קשה אמאי מרחיק בעל המשרה

- ג) בקיצור לשיטת רש"י מצינן למימר אשר מקשה "דהיכי משכחת לה" הריהו מקשה "דמכלל"
 ד) ובוזה מבואר שפיר הא דקבע מהרש"א בחלק ב' לרש"י אשר מקשה "דהיכי משכחת לה" בתחלת סוגיין לא אסיק אדעתיה למימר אשר רבנן אית להו דדבורים לא מזקי לחרדל

סוגיא דחרדל חלק ח' תוספות ד"ה מכלל

בד"ה מכלל דסבר ר"י כו' וצ"ל שהמקשה הראשון הוה ידע כו' עכ"ל אין זה מוכרח דהא איכא למימר דהמקשה הראשון סבר דפליגי בהכי כמו לשיטת רש"י ומקשה השני סבר דאין סברא כלל דליפלגו בהכי כמו שכתבו התוס' אלא דלית לן למימר דשני המקשנין פליגי בהך סברא כיון דאיכא למימר דהמקשה הראשון ידע המסקנא דדבורים לא מזקו לרבנן ודו"ק:

1) הקדמה – שיטת תוספות בסוגיין על פי ר"ה ורבינו תם

א) קושית "היכי משכחת לה" לכאורה דומה לשיטת רש"י בטבלא א' וטבלא ב'

i) טבלא א' – בשלמא לאביי ניחא

טבלא א' – לאביי משכחת לה – רש"י	דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	לאביי ניחא – דבעל החרדל מרחיק משום דסמך באיסור ובעל דבורים סמך בהיתר ולא איכפת לרבנן דבעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	לאביי ניחא דהגם דבעל החרדל סמך באיסור מ"מ בעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן ולכן מתיר ר' יוסי בחרדל ותרוייהו לא מרחיקין
ר' יוסי מתיר בחרדל	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	בעל דבורים דסמך ראשון סמך בהיתר לשיטת אביי – אבל עשה קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	לאביי ניחא דהגם דבעל החרדל סמך באיסור מ"מ בעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן ולכן מתיר ר' יוסי בחרדל ותרוייהו לא מרחיקין

ii) טבלא ב' – אבל לרבא קשיא

טבלא ב' – קשיא היכי משכחת לה לרבא – רש"י	דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	לרבא קשיא דה"ל רבנן למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	לרבא קשיא דה"ל ר' יוסי למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור
ר' יוסי מתיר בחרדל	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	בעל דבורים ובעל החרדל תרוייהו סמכי באיסור לשיטת רבא	לרבא קשיא דה"ל ר' יוסי למימר דכל אחד מרחיק חצי ההרחקה כדין בור

ב) שיטת רב פפא וקושית "אי הכי" לרב פפא דומין לשיטת רש"י בטבלא ג' רק בשינוי זה דבקושית "אי הכי" נכלל נמי קושיא דמייתנין לה לעיל בחלק ד' דמאי שנא לוקח דחרדל מלוקח אילן – דגמרא לא נייחא לה לתרץ בדוחק דהפסד מרובה דקציצה שאני

טבלא ג' (בשינויים) קשיא אי הכי לרב פפא – לשיטת תוספות	דבורים מזקי לחרדל בין לרבנן בין לר' יוסי	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	אי הכי למה על בעל החרדל להרחיק – מאי שנא מלוקח אילן
רבנן	בלוקח – בעל החרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	אי הכי למה על בעל החרדל להרחיק – מאי שנא מלוקח אילן
ר' יוסי	בלוקח – ובעל החרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	דבורים מזקי ובעל הדבורים סמך באיסור	אי הכי אה"נ דניחא דמתיר בחרדל ועל בעל הדבורים להרחיק אבל קשה למה על בעל משרה להרחיק

ג) לתירוץ דרבינא

(i) גרסי ר"ח ורבינו תם "אלא אמר רבינא" – למילף אשר רבינא לא סבירא לי' כרב פפא אשר משנה בלוקח איירי

(ii) והכי קאמר רבינא כבטבלא י'

(1) דיקא בבור אמר רבא אשר ראשון אינו סומך – ובשאר מזיקין אית לי' רבא כאביי דראשון סומך מחמת "דעל המזיק להרחיק את עצמו" דמשמעו דדיקא שני שמזיק לראשון שקדם לו הריהו מזיק דבעי להרחיק

טבלא י' – תירוץ רבינא לשיטת רבא לתוספות	דבורים מזקי בין לרבנן בין לר' יוסי	
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	בעל דבורים הריהו "ראשון" דסמך תחלה – בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	הגם דדבורים מזקי מ"מ בעל דבורים סמך בהיתר אפילו לרבא לשיטת תוספות דעל המזיק להרחיק את עצמו

(ד) ואז מקשי בגמרא לרבינא "מכלל" דר' יוסי לכאורה אית לי' דעל הניזק להרחיק את עצמו ואי הכי אפילו משרה וירקא נמי

(ה) ומתראצי כבטבלא יא' אשר ר' יוסי כרבנן סבירא לי' דעל המזיק (דהיינו שני לשיטת תוספות) להרחיק את עצמו – ואף על פי כן מתיר בחרדל הגם דסמך שני משום דדבורים מזקי נמי לחרדל ועשה קצת שלא כהוגן מה שאין כן רבנן דאית להו אשר דבורים לא מזקי לחרדל ולכן עשה כהוגן

טבלא יא' מסקנא דרבינא לשיטת תוספות	לר"ח ורבינו תם	רבנן ור' יוסי פליגי אלו דבורים מזקי לחרדל	
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	בעל הדבורים הריהו ראשון דסמך תחלה בהיתר וכהוגן דדבורים לא מזקי לחרדל	בעל החרדל סמך שני באיסור	ומובן דבעל החרדל סמך באיסור ודבורים לא מזקי לחרדל
ר' יוסי מתיר בחרדל	בעל דבורים הריהו ראשון דסמך תחלה בהיתר אבל עשה קצת שלא כהוגן דדבורים מזקי לחרדל	בעל החרדל סמך שני באיסור	ובעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן ולכן מתיר בחרדל – מה שאין כן בעל ירק שעשה כהוגן ולכן מרחיק בעל המשרה

(i) שים לב דלשיטה זו הגם דלר' יוסי על שעשה בעל דבורים קצת שלא כהוגן תליא מילתא – מכל מקום רבנן לא פליגי אלא בהא דסבירא להו דדבורים לא מזקי לחרדל אבל לא פליגי על נקודת "קצת שלא כהוגן" דהרי כיון דדבורים לא מזקי לחרדל לא נפקא מינה להו אלו בעלמא "קצת שלא כהוגן" מילתא היא

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) אלו מקשה "דמכלל" הרי הוא אותו מקשה "דהיכי משכחת לה"

(ii) אמאי נוקט מקשה "דמכלל" בטעות אשר לר' יוסי בעל הניזק להרחיק את עצמו תליא מילתא

(1) הרי אותו מקשה גופי' בטבלא א' בשלב קושית "היכי משכחת לה" קבע דהגם דבעל דבורים סמך תחלה בהיתר מכל מקום עשה קצת שלא כהוגן מחמת דדבורים מזקי לחרדל ואשר רבנן ור' יוסי פליגי באלו איכפת לן שעשה בעל דבורים קצת שלא כהוגן

(2) ואם כן אף רבינא מצוי לילך באופן זה כבטבלא יא' מבלי למימר דר' יוסי אית לי' דעל הניזק להרחיק את עצמו ובוזה מתורץ הא דבעל משרה בעי להרחיק אף לר' יוסי

טבלא יב' – קושית תוספות למה לא פירשו בגמרא לתירוץ רבינא לשיטת רבא ככה	דבורים מזקי בין לרבנן בין לר' יוסי	רבנן ור' יוסי תרווייהו ס"ל דעל המזיק להרחיק דהיינו דדיקא שני אסור לסמך	
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	בעל דבורים הריהו "ראשון" דסמך תחלה בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	הגם דבעל דבורים סמך בהיתר אפילו לרבא מחמת דעל המזיק שהוא השני להרחיק את עצמו (לשיטת תוספות) – מ"מ עשה ראשון קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	בעל החרדל מרחיק משום דבעל דבורים סמך בהיתר ולא איכפת לרבנן דעשה קצת שלא כהוגן – ובעל חרדל סמך באיסור
ר' יוסי מתיר בחרדל	בעל דבורים הריהו "ראשון" דסמך תחלה בעל החרדל הריהו שני וסמך באיסור	הגם דבעל דבורים סמך בהיתר אפילו לרבא מחמת דעל המזיק שהוא השני להרחיק את עצמו (לשיטת תוספות) – מ"מ עשה ראשון קצת שלא כהוגן משום דדבורים מזקי לחרדל	מתיר בחרדל כיון דבעל הדבורים עשה קצת שלא כהוגן ולכן תרווייהו לא מרחיקין – משא"כ ירקא לא מזקי ובעל ירק עשה בהיתר וכהוגן ולכן מרחיק בעל המשרה דסמך שני

ב) תירוץ

- (i) מוכרח אשר לשיטת ר"ח ורבינו תם מקשה "דמכלל" אינו אותו מקשה "דהיכי משכחת לה" ולית
לי דפליגי רבנן ור' יוסי באלו איכפת לן שעשה שלא כהוגן
- (3) המשך תוספות

(א) כיון דעל כל פנים לשיטת ר"ח ורבינו תם מוכרח אשר מקשה "דמכלל" אינו מקשה "דהיכי משכחת
לה" מסתבר דמקשה "דהיכי משכחת לה" כבר אסיק אדעתא דפליגי ר' יוסי ורבנן כמבואר בטבלא
יא' ולא כמבואר בטבלא א'

(4) מהרש"א

א) קשיא

(i) למה נקטי תופסות דמסתבר אשר מקשה "דהיכי משכחת לה" – בשיטת טבלא יא' אזיל דפליגי
רבנן ור' יוסי באלו דבורים מזקי לחרדל – ודלא אזיל בשיטת רש"י בטבלא א' דתרווייהו אית להו
דדבורים מזקי לחרדל ופליגי באלו איכפת לן הא דבעל דבורים עשה קצת שלא כהוגן

(ii) הרי לבאר שיטת מקשה "דהיכי משכחת לה" ומקשה "דמכלל" מצינן למימר ככה

(1) מקשה "דהיכי משכחת לה" בשיטת רש"י בטבלא א' אזיל דרבנן ור' יוסי תרווייהו סבירא
להו אשר דבורים מזקי לחרדל ופליגי באלו איכפת לן הא דבעל דבורים עשה קצת שלא
כהוגן

(2) ומקשה "דמכלל" סבירא לי דרבנן ור' יוסי פליגי אלו על המזיק (כלומר שני) להרחיק את
עצמו או על הניזק להרחיק את עצמו

ב) תירוץ

- (i) להלן נבאר אשר למקנא דגמרא פליגי רבנן ור' יוסי באלו דבורים מזקי לחרדל
- (ii) ועדיף להו לתוספות למימר אשר מקשה "דהיכי משכחת לה" אזיל בשיטת מסקנא דגמרא

סוגיא דחרדל חלק ט' תוספות ד"ה אמר ר' יוסי

בד"ה וסבר ר"י על כו' וק"ל מה הוצרך לחלק בדוחק בין לוקח אילן ללוקח המשרה כו'
עכ"ל למאי דמסיק לר"י על הניזק להרחיק עצמו ודאי מצינן לאוקמי פלוגתייהו בחרדל
ודבורים שפיר בלא לוקח ו{אפילו אלו} בעל דבורים סמך תחלה וצריך בעל החרדל להרחיק

לרבנן ולר"י אינו צריך כדקאמר וזה נוטע בשלו מ"מ כיון דעד דמסיק הכי ופריך מר' יוסי ולא הוה קשיא ליה לרבנן מאילן ע"כ דמפליג בין לוקח אילן ללוקח {חרדל דמשנה ד} משרה אבל לשיטת ר"ח ורבינו תם לא איצטריך לן לפלוגי כלל בהכי ורב פפא נמי דמוקי לה בלוקח גם לשיטת ר"ח ורבינו תם נמי לא מפליג בהכי והא פרכינן ליה אי בלוקח מאי טעמא דרבנן דר"ל דמ"ש הוא מאילן ובור ועוד נראה למסקנא נמי לשיטת רש"י למאי דקאמר ר"י אלא לדידכו כו' אלא חרדל ודבורים תרוייהו מזקי ע"כ דלא פליג ר"י עלייהו אלא בלוקח ואיצטריך לן לחלק בין אילן למשרה ודו"ק:

(1) תוספות כמבואר במהרש"א חלק א'

(א) ניהדר לחלק ב' לעיל דקבעו תוספות אשר לשיטת רש"י צריכין למיסמך לשיטת רב פפא על דוחק "דהפסד מרובה שאני" לתרץ הא דשאני לוקח דחרדל מלוקח דאילן

(ב) שים לב

(i) דלאחר שפירש רבינא לרב פפא בטבלא ד' אשר רבנן אית להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אפילו כשסמך בהיתר ור' יוסי אית לי' דעל הניזק להרחיק את עצמו

(ii) לא הקשה מקשה ד"מכלל" לרבינא אלא למה קסבר ר' יוסי אשר על בעל משרה להרחיק – ולא הקשה לרבינא למה מפלגי בין לוקח דחרדל ולוקח דאילן

(iii) ומוכרח דאף רבינא אליבא דרש"י קא סמיך על תירוץ דהפסד מרובה שאני

(2) תוספות כמבואר במהרש"א חלק ב'

(א) לשיטת ר"ח ור"ת לא סומך שום מאן דאמר על דוחק דהפסד מרובה שאני דהרי קבענו בחלק ח' אשר בקושיית "אי הכי" אכן דוחין לשיטת רב פפא מחמת קושיית מאי שנא לוקח דחרדל מלוקח אילן ואשר רבינא אכן לית לי' אוקימתא דרב פפא דבלוקח דחרדל משתעי

(3) מסקנא דסוגיין

לעולם ר' יוסי על הניזק סבירא לי' ולדידי אפילו בעל המשרה לא מרחיק ולדבריהם דרבנן קאמר לדידכו דאמריתו על המזיק להרחיק את עצמו תיקשי דחרדל ודבורים מזקי אהדדי – ורבנן משיבין דסבירא להו דדבורים לא מזקי לחרדל

(4) המשך מהרש"א

(א) קבענו אשר לשיטת רש"י אשר "על המזיק להרחיק את עצמו" משמעו אפילו בדסמך בהיתר וכהוגן ובלבד דלא מזקי תרוייהו אהדדי – כגון באופן לוקח דרב פפא לשיטה דלא מזקי דבורים לחרדל

(ב) ולכן מובן אשר טבלא יג' מסכם טענת "לדידכו" דר' יוסי לשיטת רש"י

טבלא יג' לשיטת רש"י	קושיית לדידכו דר' יוסי	רבנן ס"ל דדבורים מזקי לחרדל	רבנן ס"ל דדבורים מזקי לחרדל באיסור	על המזיק להרחיק את עצמו אפילו בסמך בהיתר היכא דלא מזקי אהדדי	קושיא דר' יוסי – הוה להו לרבנן למימר דבעל החרדל לא מרחיק מחמת דתרוייהו מזקי אהדדי
הבנת ר' יוסי בשיטה דרבנן	מדובר בלוקח ובעל חרדל סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו וכן בעל משרה סמך תחלה בהיתר וכהוגן בתוך שדהו	לא נ"מ אלו דבורים מזקי לחרדל	על הניזק להרחיק את עצמו ולכן לא מרחיקין בעל החרדל ובעל המשרה		

(i) דהיינו

(1) דר' יוסי גופי' אית לי' דעל הניזוק להרחיק את עצמו ולכן לדידי' לא נפקא מינה אלו דבורים מזקי לחרדל – דלעולם לא בעי מזיק להרחיק בין שהוא בעל חרדל בין שהוא בעל משרה

(2) משנה דמשרה משתעי בלוקח כרב פפא ור' יוסי נוקט דרבנן בעי הרחקה לבעל החרדל מחמת דסברי אשר על המזיק להרחיק את עצמו אשר לשיטת רש"י משמעו דאפילו ראשון שסמך בהיתר בעי להרחיק כל זמן דשני לא מזיק לראשון

(3) ברם ר' יוסי

(א) טוען אשר לרבנן לשיטתייהו לא ליבעי הרחקה לבעל החרדל מחמת דנוקט ר' יוסי דרבנן סבירא להו דדבורים מזקי לחרדל ודלכן מזקי תרוייהו אהדדי

(ב) אבל ניחא לי' אשר לרבנן בעי בעל המשרה להרחיק מחמת דירקא לא מזקי למשרה וזאת למרת דרבנן אית להו בלוקח אילן דלא יקוץ

(ג) ונמצא אשר אף לקושיית לדידכו איצטריך רש"י למידחק ולמימר לר' יוסי אליבא דרבנן אשר "הפסד מרובה שאני" כדי לבאר למה סבירא לי' אשר לשיטת רבנן שונה דין משרה מן דין אילן

(5) המשך מהרש"א חלק ב'

(א) אבל במסקנא דגמרא דרבנן אכן אית להו דדבורים לא מזקי לחרדל ואשר ר' יוסי מתיר אף לבעל המשרה שלא להרחיק מובן לשיטת רש"י דפליגי רבנן ור' יוסי כבטבלא יד' מבלי למימר דמשנה דמשרה בלוקח איירי ודבעל החרדל סמך תחלה ודרבנן אית להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אפילו כשסמך בהיתר ודהפסד מרובה שאני

טבלא יד' – מסקנא לשיטת רש"י אליבא דרבא	רבנן אית להו דדבורים לא מזקי לחרדל	
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	לא נ"מ מי סמך תחלה דדבורים לא מזקי ולרבא בעל חרדל סומך באיסור בין כשהוא ראשון בין כשהוא שני	בעל החרדל מרחיק משום דסמך באיסור ובעל הדבורים לא מרחיק משום דסמך בהיתר דהרי לא מזקי
ר' יוסי מתיר בחרדל	לא נפקא מינה מי סמך תחלה וגם לא נ"מ אלו דבורים מזקי לחרדל	על הניזוק להרחיק את עצמו ולכן שום מזיק לא מרחיק

(6) אגב אורחא

(א) הילך טבלא ט"ו למסקנא לשיטת ר"ח ורבינו תם

טבלא טו' – מסקנא לשיטת תוספות אליבא דרבא	רבנן אית להו דדבורים לא מזקי לחרדל	
רבנן – בעל החרדל מרחיק כל ההרחקה	בעל דבורים סמך ראשון בהיתר מטעם דחוץ מבור ס"ל רבא דראשון סומך ועוד דדבורים לא מזקי לחרדל בעל החרדל סמך שני באיסור	בעל החרדל מרחיק משום דסמך באיסור ודבורים לא מזקי לחרדל
ר' יוסי מתיר בחרדל	לא נפקא מינה אלו דבורים מזקי לחרדל	על הניזוק להרחיק את עצמו ולכן שום מזיק לא מרחיק

(ב) שים לב

(i) דהגם לרש"י בטבלא יד' לא נפקא מינה מי סמך תחלה – לתוספות בטבלא טו' מוכרח דבעל דבורים סמך תחלה – דאלו סמך בעל החרדל תחלה סמך בהיתר אפילו לרבא ואף לרבנן לא הוה לי' להרחיק

דף יט:

סוגיא דחלון פותח טפח חלק א' תד"ה מאי איריא

[דף יט עמוד ב] בד"ה מאי איריא כו' השתא סלקא דעתך כו' משום דאית ביה תרתי כו' עכ"ל ל' לישנא דאפילו דחקם לפרש דאית ברקיק תרתי דאם לא כן לא הוה ליה למימר אלא מאי איריא רקיק עבה נמי וק"ק דאימא דקושטא הוא דנקיט רקיק דוקא משום דאית ביה תרתי אבל עבה ממעט והשתא לא תקשי לשמואל הנך תיובתי דמייתי מקופה ומעשבים ואם נאמר דהנך תיובתי לא קאי אדשמואל אלא אתלמודא דקאמר אפי' עבה נמי כו' ופסיקא ליה דמידי דחזי לא ממעט ניהא והוא דחוק גם רש"י לא פירש כן וע"כ נראה דסובר התלמוד דמכח הך סברא לפי שהוא רך ועשוי ליפול לחוד ודאי לית לן למימר דאינו ממעט וא"כ אף אם נצרף לזה דאינו מבטלו לית לן למימר דאינו ממעט אי אינו ממעט בלחוד אלא ע"כ משום הך סברא דאינו מבטלו לחוד אמרינן דאינו ממעט ושפיר פריך אמאי נקט מלתא דאית ביה תרתי הא אפילו עבה דלית ביה אלא חדא דהיינו דאינו מבטלו אינו ממעט ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) בית שיש שם מת סמוך לבית שאין שם מת וחלון פותח טפח ביניהם – חשיבי כבית אחד וטומאת אהל בוקעת בשניהם

(2) גמרא

אמר ר' טובי בר קיסנא אמר שמואל רקיק אינו ממעט בחלון – מאי איריא רקיק אפילו עבה נמי – לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עבה דאיחזי לי' דלא מבטל לי' ולכן אינו ממעט אבל רקיק דאימא אימא בטולי בטלי' וממעט קא משמע לן ומקשי מברייתות דקופות ועשבים דממעטי אף על גב דלכאורה לא מבטל להו

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) לנמק הא דמקשי בגמרא אשר אפילו עבה נמי לא ימעט לכאורה נראה

(i) דנקטו בגמרא דמסתבר ביותר דרקיק אינו ממעט מחמת דלרקיק ישנן שני גורמים ("אית בי' תרתי") שלא ימעט – ראשית לפי שהוא רך ועשוי ליפול – ועוד משום דאינו מבטלו – מה שאין כן עבה שאינו רך ועשוי ליפול

(ii) ומקשי דהגם דבעבה לית בי' תרתי – דהרי אינו רך ועשוי ליפול – אף על פי כן הוה לי' שמואל למימר דאפילו עבה אינו ממעט משום דלא מבטלו

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) כיון דבעבה לית בי' תרתי דלמא בקושטא סבירא לי' שמואל דמעט ודלכן לא קשה מידי מברייתות דלעיל

(ב) תירוצ

(i) אכן לא מקשי לשמואל מידי דבקושטא יכול להיות דס"ל דעבה ממעט – ולא מקשי מהני ברייתות אלא לגמרא דנוקטת אשר אפילו עבה אינו ממעט משום דלא מבטלו

(ג) פירכא

(i) לית לתרץ ככה דלא זו בלבד שהיא דוחק אלא אף זו דמפירוש רש"י משמע דמקשי לשמואל
(ד) תירוץ

(i) תוספות כיוונו למימר דבגמרא הכירו מתחלה אשר "רך ועשוי ליפול" לא חשיב גורם כלל –
ואפילו בציורף עם לא בטלו אין ללא בטלו כח יותר מן לא בטלו לחוד – ומקשי דכדי שלא
למיטעי ולמימר אשר "רך ועשוי ליפול" יש לו כח הי' לו לשמואל למילף אשר אפילו עבה לא
ממעט

דף כ.

סוגיא דחלון פותח טפח חלק ב' תד"ה היא גופה

[דף כ עמוד א] בד"ה היא גופה כו' אבל היכא דסותם כל החלון כי הכא דקתני חוצצין כו'
עכ"ל ובמסכת אהלות פי' הר"ש ובתבן וגרוגרות דבעי ביטול משום דאין סותמין הכל דהא
איכא מקום קופה וחבית עכ"ל מדברי התוס' דהכא נראה דלית להו האי סברא דהא חוצצין
דקתני בתבן וגרוגרות משמע להו סותם לגמרי וצ"ל לשיטת התוס' דהכא לחלק דלא
קאמרינן הכי אלא בכלים היכא דסותמין הכל לא בעי ביטול אבל באוכלין אף בסותמין הכל
בעי ביטול וק"ל:

(1) הקדמה

(א) "מיעוט" משמעו הפחתת פתיחת חלון ע"י דברים שמונחים בחלון

(ב) "חציצה" משמעו סתימת חלון לגמרי

(2) משנה במסכת אהלות

קופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות המונחין בחלון רואין כל שאלו ינטלו ויכולין
לעמוד בפני עצמן חוצצין ואם לאו אין חוצצין

(3) גמרא – מדובר בתבן וגרוגרות מבוטלין

(4) תוספות

ממעטין	חוצצין	
דיקא מבוטלין	דיקא מבוטלין	כלים שאינן כלי חרס
דיקא במבוטלין	אפילו באינן מבוטלין	כלי חרס

(א) כיון דמשנה באהלות משתמשת בלשון חציצה לכאורה מוכרח דגרוגרות סותמין כל החלון

(ב) השתא

(i) אלו אוכלין יש להן דין כלי חרס לא הוה אמרי בגמרא אשר משנה דאהלות משתעי במבוטלין

(ii) ומובן דלית לאוכלין דין כלי חרס ובעי ביטול אף לחציצה

(5) מהרש"א

(א) ר"ש במסכת אהלות מתרצי כדלהלן שלא כתוספות דידן

(i) אוכלין שסותמין לחלון לגמרי אכן דינן ככלי חרס דלא בעי ביטול לחציצה

(ii) והיינו טעמא דנוקטין בגמרא אשר משנה דאהלות במבוטלין איירי משום דתבן וגרוגרות ממעטין
בחלון ולא סותמין כל החלון – דהרי איכא מקום קופה וחבית דבהן מונחין אותן תבן וגרוגרת –
וקבענו בטבלא אשר למיעוט איצטריך ביטול אפילו בכלי חרס

סוגיא דחלון פותח טפח חלק ג' בא"ד ועוד

בא"ד ועוד אומר הר"ש דכלי עץ נמי שאינו מקבל טומאה כו' לא בעי ביטול כו' עכ"ל איירי נמי בסותם כל הפתח כמו שאמר הר"ש בפירוש המשנה שם אבל אינו סותם כל הפתח אינו חוצץ ובעי ביטול דהא אפי' המעמיד דבר החוצץ כגון במפתח כתבו התוס' לעיל דאינו מועיל לרבנן דר"א כיון שהוא כלי אף על פי שאינו מקבל טומאה ודו"ק:

(1) תוספות

(א) ר"ש סבירא לי' אשר כלי עץ העשוי לנחת – דאינו מקבל טומאה – לא בעי ביטול להפסיק לטומאה

(2) מהרש"א

(א) הקדמה על פי תוספות ד"ה רואין בדף יט:

(i) אליבא דרבנן כלי כגון דלת (כלי העומד) שעומד ע"י כלי אחר שאינו מבוטל כגון מפתח ("כלי המעמיד") אינו חוצץ אפילו אלו כלי המעמיד אינו מקבל טומאה

(ב) קשיא

(i) תיקשי דמכל שכן אשר כלי העומד גופי' שאינו מבוטל לא חוצץ הגם דאינו מקבל טומאה

(ג) תירוץ

(i) ר"ש רוצה לומר דהאי כלי עץ דאינו מקבל טומאה דינו ככלי חרס דלא צריך ביטול היכא דחוצץ וסותם כל החלון

(ii) ובהך דדלת במיעוט איירי דצריך ביטול

סוגיא דחלון פותח טפח חלק ד' תוספות בחבית

בד"ה בחבית כו' שהגרוגרות בולטות חוץ לפי חבית כו' ומכסות אותו לגמרי שאין נראה כלל ודייק ר"ת כו' עכ"ל נראה דליכא לפרושי שהחבית מונח על צדו ושוליו כלפי הבית שהמת מונח בו ופומיה לבר פיו שלמעלה על צדו כלפי הבית הטהור דזה הוא רחוק מן השכל שיהיו הגרוגרות בולטות למעלה ומתעקמות למטה נגד דופני החבית לכסותן מבחוץ ועוד קשה דקתני חבית מלאה גרוגרות ואי החבית מונח על צדו אי אפשר שלא יפלו הפירות ממנו קצת ואם נאמר בזה דאיירי בדרוסות מדובקות יחד ולא במפורדות א"כ לא היה צריך רבינו תם להביא ראיה לפירושו ולדייק פירושו מפרק חבית דגרוגרות משמע דרוסות ולא מפורדות כיון דבלאו הכי ע"כ צריך להיות כן אם החבית מונח על צדו ונראה לי לפרש שדרך החביות שלהן היה פתוח מלמעלה קצת ולא כולו רק מצד אחד ופומיה לגאו ולבר דקאמר לא שהיה מונח על צדו אלא אותו צד שהפה כו' והשתא במתכת ופומיה לבר דהיינו בבית הטהור והגרוגרות מדובקות בולטות ומכסות למעלה שפת פה החבית ואין (חבית) [הבית] מאהיל עליו אבל במפורדות היו נופלות ולא היו מכסות אותו לגמרי מלמעלה ותו לא מידי וק"ל:

(1) משנה במסכת אהלות

קופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות המונחין בחלון רואין כל שאלו ינטלו ויכולין תבן גרוגרות לעמוד בפני עצמן חוצצין ואם לאו אין חוצצין

גמרא

- (א) קשיא
- (i) חבית גופה תיחוך
- (ב) תירוך
- (i) בחבית של מתכת משתעי דמקבלת טומאה אפילו היכא דפומא לבר כלומר לבית שאין המת בתוכו
- (ii) וכל דבר דמקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה
- (2) תוספות
- (א) קשיא
- (i) כלי מתכת דינו כחרב דהרי הוא כחלל
- (ii) הלכך האי חבית דקצה אחד שלה נכנס לתוך בית שיש שם מת ונטמאת באהל הרי היא אבי אבות הטומאה
- (iii) ובית שאין בו מת מאהיל ממעל לקצה שני' דחבית ועל כל מה שבבית – ותיקשי מאי הועילו גרוגרות בסתימת חלון
- (ב) תירוך דרבינו תם
- (i) "גרוגרות בולטות חוץ לפי חבית כל סביבות' ומכסות אותה לגמרי"
- (ii) והא ראי' דבמשנה מיירי דיקא בגרוגרות ולא בפירות אחרים – ומובן דהיינו טעמא משום דבגרוגרות דרוסות עסקינן דמדובקין יחד ואינן נופלות מחבית
- (iii) וכן מדייקין בפרק חבית במסכת שבת דף קמו.
- (3) מהרש"א
- (א) הקדמה
- (i) לכאורה כיוון ר"ת בתירוצו למימר
- (1) שחבית פתוח למעלה ופתיחה זו הרי היא "פומא" דחבית
- (2) האי חבית על צדה מונחת – ופומא לבר משמעו דחלק עליון דחבית נכנס לתוך הבית שאין שם מת
- (3) ובאמרו אשר גרוגרות מכסות לפי חבית כל סביבותיו כוונתו דגרוגרות יוצאות מפומא דחבית ומתעקמות קצת בכיוון תחתית דחבית לכסות חלק חבית דנכנסת לבית שאין שם מת ולכן לא מאהיל בית שאין שם מת על שום מתכת שבחבית
- (ב) קושיות לדרך זו
- (i) קשיא א'
- (1) לא מסתבר שיהיו גרוגרות מכסות לא לבד לפה דחבית אלא אף כל חלק חבית דנכנסת לבית שאין שם מת
- (ii) קשיא ב'
- (1) מוכרח דגרוגרות דרוסות הן מהא דאע"ג דחבית מונחת על צדה אפילו הכי "מלאה" ולא נתגלגלו גרוגרות ממנה לחוץ
- (2) ואמאי איצטריך ר"ת להביא ראי' ממסכת שבת דבדרוסות משתעי

ג) תירוץ

(i) רבינו תם כיוון למימר דבחבית עומד על שוליו מיירי – ואל תיקשי אם כן מאי משמעו של "פומא לבר" דתריץ דפיו פתוח למעלה קצת בצד אחד וחבית עומד באופן זה אשר פיו נכנס לבית שאין שם מת – ושפת פיו שנכנס לבית שאין שם מת מכוסה בגרוגרות דמדובקות בה

(ii) שים לב

(1) דלפי דחבית עומד על שוליו לא מאהיל תקרת הבית על כתליו ולא איצטריך לכיסוי גרוגרות לצדדי חבית כלל

(2) ועוד דלפי דחבית עומד על שוליו לא היו גרוגרות נופלות מתוכו החוצה אף אלו לא היו דרוסות ומדובקין וניחא הא דאיצטריך רבינו תם למיפק ממסכת שבת דנקיט גרוגרות למילף דבדרוסות מיירי

סוגיא דחלון פותח טפח חלק ה' שעלו מאליהן

בד"ה שעלו מאליהן תימה כו' אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים כו' עכ"ל וה"ה דאיכא לאקשויי ממלח דקתני התם לא מביא ולא חוצץ והכא קתני דחוצץ במלח וי"ל דה"ה לאוקמא הך דהתם במלח אסתרוקנית כדלקמן וק"ל:

סוגיא דחלון פותח טפח חלק ו' בא"ד הקשה ר"י

בא"ד הקשה ר"י כו' לא בעינן מירוח כו' חבית שניקבה כו' פקקה בזמורה עד שימרח כו' עכ"ל נראה דליכא לפרושי לפי קושייתו שהבין דהתם נמי איירי בחוצץ באהל שלא להביא הטומאה למקום אחר וכפי' רש"י בפרק הגוזל ומשמע ליה דבעי התם מירוח כולה שלא ישאר בו שום נקב דאם כן תקשי ליה אכל הנהו משניות דסגיא להו בשיתמעט הטפח אפי' במשהו וההיא גופה תקשי ליה דלא קאמר דבעי מירוח אלא בזמורה שפקק בה אבל ברישא בחבית שסתמוה שמרים לא קאמר שימרח אותו ומאי קשיא ליה מחבית דהכא אבל ר"ל דודאי איירי התם בצמיד פתיל כפי' התוס' שם אלא דמדמה הך דהכא לדהתם כיון דבעי מירוח התם בזמורה הסותם הנקב שלא יכול לעמוד הזמורה יפה שם בלא מירוח ה"נ אית לן למימר הכא בחציצת אהל דדבר החוצץ וממעטו מטפח יהיה מירוח דבלא מירוח לא יכול לעמוד שם יפה ותירץ דיש לחלק בין צמיד פתיל דבעי טפי שיוכל לעמוד יפה מבחציצת אהל וכ"כ המרדכי וצריך שיוכל לעמוד בחלון בלא סמיכת ד"א ואם לאו אינו חוצץ מיהו מירוח אינו צריך וכו' ע"ש ודו"ק:

(1) הקדמה א'

חבית מלאה גרוגרות המונחת בחלון בין בית שיש שם מת לבית שאין שם מת רואין כל שאלו ינטל חבית ויכולין גרוגרות לעמוד בפני חוצצין גרוגרות בפני טומאה

(2) הקדמה ב'

א) כלי באהל המת מציל על מה שבתוכו בדאית לכלי צמיד פתיל

(3) הקדמה ג'

א) משנה במסכת כלים – חבית שנקבה וסתמוה שמרים הצילוה – פקקה בזמורה עד שימרח מן הצדדים

(ב) תוספות במסכת בבא קמא – משנה לגבי הצלה על מה שבתוכה משתעי באופן דאית בחבית צמיד פתיל

(4) תוספות דידן

(א) קשיא

(i) בגמרא דידן אמאי לא צריכין מירוח לתבן וגרוגרות כבהאי משנה דכלים דאמרינן בה פקקה בזמורה עד שימרה

(ב) תירוץ

(i) שאני התם דבהצלה על מה שבתוכה משתעי משא"כ הכא דבחיצת אהל משתעי

(5) מהרש"א

(א) קשיא א'

(i) בסוגיא דידן סגי לחציצה בהא גרידא שנתמעט החלון מפותח טפח אפילו במשהו ולא איכפת לן נקבים שנשארו בחלון

(ב) קשיא ב'

(i) ברישא דהאי משנה גופה בחבית שסתמוה שמרים אמאי לא איצטריך מירוח

(ג) קשיא ג'

(i) אמאי קשיא להו מפקקה בזמורה דבעי מירוח ולא מסייע להו מסתמוה שמרים דלא בעי מירוח

(ד) תירוץ

(i) תוספות בקושייתהו

(1) כבר אסיק אדעתייהו דהאי דהתם בהצלה על מה שבתוכה קא מיירי דבהאי דוקא בעי דלא למיהוי נקבים ואשר לגבי חציצת אהל לא איכפת לן נקבים כדמשמע בסוגיא דידן – ובזה מתורץ קושיא א'

(2) נוקטין דבעי מירוח כדי שזמורה שבה תעמוד יפה במקומה ודהיינו טעמא דבסתמוה בשמרים לא בעי מירוח דאף בלא מירוח יעמדו שמרים במקומן – ובזה מתורץ קושיא ב'

(3) ומקשין דכמו דלגבי הצלה על מה שבתוכה בעי מירוח שתעמוד זמורה שם יפה כמו כן הני גרוגרות לגבי לחציצת אהל נמי ליבעי מירוח במקומן כדי שתעמדנה יפה – ובזה מתורץ קושיא ג'

(ii) ומתרצי

(1) שלא כהצלה על מה שבתוכו דבעי מירוח כדי שיוכל לעמוד יפה

(2) לגבי חציצת אהל לא איצטריך אלא שיעמדו בפני עצמן בזמן דאיכא טומאה בבית שיש שם מת ולא בעינן שיוכלו לעמוד יפה

סוגיא דחלון פותח טפח חלק ז' תד"ה כיון דאיכא

בד"ה כיון דאיכא כו' ולא נקט בהמה גופה דאי חזי לטיולי שקיל כו' עכ"ל דבחלון לא חזיא ליה לטיולי בבהמה כו' ושקיל לה מהתם לטייל עמה אבל בעוף ששכן כולה בחלון י"ל דמיירי דלא חזיא לטיולי ביה ומיהו לא חזיא נמי לכלבים דמיירי כעין קלניתא דלית ביה כזית בשר כדאמרינן בפ' ג"ה וק"ל:

- (1) ברייתא
- (א) פותח טפח דחלון נפחת ע"י אבר והבשר המדולדלים בבהמה וחי' – וגם על ידי עוף ששכן בחלון – משום דמבטל להו ולא שקיל להו מן החלון
- (2) גמרא
- (א) האי אבר מדולדל מבטל לי' בעלים דכיון דאיכא צער בעלי חיים לא פסיק ושדי לי' לכלבים
- (ב) קשיא
- (i) עוף שלם ששכן בחלון לא בטיל לי' דמזבין לי' לנכרי
- (ג) תירוץ
- (i) בקלניתא דכחוש מאד ואין ראוי לשום אדם
- (3) תוספות
- (א) קשיא
- (i) בהמה דיש לה אבר מדולדל בחלון הרי מצי שדי בהמה כולה לכלבים בלי צער בעלי חיים
- (ב) תירוץ
- (i) מדובר בקוף וכל דדמי לי' דמנח התם לטיולי בי' בחלון
- (ג) שאלה
- (i) אם כן מאי שנא דינו מן בהמה שלימה דמונחת בחלון בלי אבר מדולדל
- (ד) תשובה
- (i) בהמה שלימה בלי אבר מדולדל אי חזיא לטיולי בי' שקיל לה מן החלון לטיולי בה – ואי לא חזי לטיולי שדי לה לכלבים
- (4) מהרש"א
- (א) ושאני עוף שלם דמדובר בעוף דלא חזי לטיולי בי' – וכיון דקבענו שהוא קלניתא לא זו בלבד דלא חזי לנכרים אלא אף זו דאפילו לכלבים לא חזי

דף כ:

תד"ה תנור

[דף כ עמוד ב] בד"ה תנור דידן ככירה דנחתומין כו' של נחתומין היו כולן שוות כו' ונ"מ למקח כו' עכ"ל מדתלה תנור דידן בכירה דנחתומין ולא קאמר תנור דידן וכירה דנחתומין שוין למדו לומר כן דתנור כ"א כו' אבל בכירה דנחתומין פסיקא ליה היאך היה גדול ותלה בו תנור דידן וק"ל:

דף כא.

תד"ה ולמדתם אותם ולמדתם אתם

[דף כא עמוד א] בד"ה ולמדתם אותם ולמדתם אתם י"ס דל"ג כו' משמע מעצמכם עכ"ל נראה מדבריהם לפי גירסתם דלא במצות האב קמיירי כפי' רש"י דהך מלתא מפורש בקרא

ולמדתם אותם את בניכם כדאמרינן בפ"ק דקדושין האב חייב ללמדו תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם אלא באין לו אב קמיירי דחייב ללמוד את עצמו כדאמרינן נמי התם דמיחייב איהו למגמר נפשיה דכתיב ולמדתם ופי' רש"י שם קרא אחריו הוא ולמדתם אותם ושמרתם וגו' ע"ש וה"ק הכא דאין לו אב לא היה למד תורה שלא היו מלמדין אותו אחרים מאי דרוש ולמדתם אתם שכ"א חייב ללמוד עצמו ולא אחרים וכן י"ל לגירסת דולמדתם משמע מעצמכם וק"ל:

(1) הקדמה

(א) פסוק א' "ולמדתם אתם את בניכם"

(ב) פסוק ב' "ולמדתם אותם ושמרתם"

(2) גמרא

(א) בתחלה מי שיש לו אב מלמדו תורה מי שאין לו אב לא הי' למד תורה

(ב) מאי דרוש "ולמדתם אותם ולמדתם אתם"

(3) רש"י בסוגיא דידן

(א) "דרוש" משמעו למידרש פסוק א' כאלו כתיב אתם בפתח סגול למילף אשר מצוה אב ללמד לבן

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לרש"י

(i) מן המשך של פסוק א' – "את בניכם" כבר מבואר בלי דרוש אשר מצוה אב ללמד לבן – ואכן במסכת קידושין על המשך זו סומכין

(ii) ולכן ליכא למימר אשר "מאי דרוש" על מצוה אב ללמד לבן קאי

(ב) מהלך תוספות

(i) "מאי דרוש" משמעו דדורשין מן פסוק א' אשר "באין לו אב חייב ללמוד את עצמו"

(ii) אגב אורחא במסכת קידושין סמך רש"י על פסוק ב' למילף "באין לו אב חייב ללמוד את עצמו"

(5) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) גרסת "יש ספרים" – מאי דרוש "ולמדתם"

(ב) דהיינו דסומכין על "ולמדתם" בפסוק א' – אף מבלי למיסמך על "אתם" – למילף "בעצמכם" – כלומר כשיטת תוספות אשר "באין לו אב חייב ללמוד את עצמו"

תד"ה וגרדי

בד"ה וגרדי וא"ת ומ"ש כו' וא"ת הא אמרינן בסמוך כו' ולקמן נמי תניא עושה אדם חנות כו' עכ"ל יש לדקדק למאי דס"ד השתא דההיא דעושה אדם חנות מיירי נמי באותו חצר תקשי להו בפשיטות ממתני' דחנות שבחצר יכול למחות כו' ונראה שהתוס' כבר אסקי אדעתייהו במתני' לחלק בין חנות שבחצר כו' דרישא דמיירי שבאין לקנות מן החנות דיש נכנסין ויוצאין טובא ובין פטיש וריחים דאין שם נכנסין ויוצאין דמי שיש לו כו' כמ"ש התוס' לעיל במתני' אבל לא אסקי אכתי אדעתייהו לחלק הכא בין אומן זה לאומן אחר ולכך הקשו הכא מעיקרא מריחים ופטיש אגרדי והשתא מההיא דלקמן עושה אדם חנות בצד כו' לא קשיא להו נמי אחנות דמתני' דהכא דאיכא לאוקמא נמי בכה"ג דלא איירי

התם בחנות שבאין לקנות ממנה דאיכא נכנסין ויוצאין אלא דאיירי נמי בחנות של איזו אומנות שעושה בה אומן מלאכתו דמקרי נמי חנות כדאמרין לעיל לא יפתח אדם חנות של נחתומין וצבעין כו' אבל אגרדי וריחים דבעושה לאחרים איכא נכנסין ויוצאין שפיר קשיא להו מהך דעושה אדם חנות כו' דמיירי נמי ודאי לכל הפחות בעושה בה לאחרים דהא אפסקת לחיותי מייתי לה לקמן דהיינו מי שבא שם לטחון והיה נותן לראשון עכשיו אפשר שנותן לשני ותו לא מידי וק"ל:

(1) הקדמה

חנות דמשנה	יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין
ריחים דמשנה	אינו מוחה בידו

(2) תוספות ד"ה מאי שנא בדף כ:

(א) קשיא

(i) מאי שנא חנות דמוחין ובריחים דאין מוחין

(ב) תירוץ

(i) ברחיים אינו מוחה דאין שם נכנסין ויוצאין דמי שיש לו חטין לטחון נותן לבעל הריחים

חנות דמשנה	יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין
ריחים דמשנה	ברחיים אינו מוחה דאין שם נכנסין ויוצאין דמי שיש לו חטין לטחון נותן לבעל הריחים

(3) ברייתא

(א) מוחין בגרדי

גרדי דברייתא	מוחין בו
חנות דמשנה	יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין
ריחים דמשנה	ברחיים אינו מוחה דאין שם נכנסין ויוצאין דמי שיש לו חטין לטחון נותן לבעל הריחים

(4) תוספות ד"ה וגרדי בדף כא.

(א) קשיא

(i) מאי שנא גרדי דברייתא מן ריחים דמשנה

(ב) תירוץ

(i) משנה דריחים מיירי במי שעושה לעצמו – ברייתא דגרדי מיירי במי שעושה לאחרים

גרדי דברייתא	מוחין בגרדי שעושה לאחרים
חנות דמשנה	יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין
ריחים דמשנה	ברחיים אינו מוחה דאין שם נכנסין ויוצאין דמי שיש לו חטין לטחון נותן לבעל הריחים שעושה לעצמו

(ג) המשך תוספות

(i) שאלה

(1) בחנות דברייתא קתני "עושה אדם חנות בצד חנות של חברו"

(2) מאי שנא חנות דברייתא מן גרדי דברייתא

גרדי דברייתא	גרדי מוחין בעושה לאחרים דאיכא נכנסין ויוצאין
חנות דברייתא	עושה אדם חנות בצד חנות של חברו
חנות דמשנה	יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין
ריחים דמשנה	ברחים אינו מוחה בעושה לעצמו וליכא נכנסין ויוצאין

(ii) תשובה

(1) ברייתא בחצר אחרת מיירי

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) בשלב לפני דתמצו תוספות אשר חנות דברייתא מיירי בחצר אחרת – אמאי לא הקשו תוספות בפשיטות דמאי שנא חנות דברייתא מן חנות דמשנה

(ב) תירוצ

(i) לאחר דקבעו תוספות בדף כ: דשאני חנות דמשנה דמוחין מן ריחים דמשנה דאין מוחין משום דחנות דמשנה מיירי בחנות שאינה של אומן וריחים דמשנה מיירי באומן דמי שיש לו חטין נותנן לו – נייחא לן נמי דשאני חנות דברייתא דאיירי בחנות של אומן מן חנות דמשנה דמיירי בחנות שאינה של אומן

(ג) קשיא

(i) לאחר דפירשו תוספות אשר אומן דגרדי עושה לאחרים ושונה מן אומן דריחים דעושה לעצמו

(ii) אמאי לא אמרי נמי אשר חנות דברייתא עושה לעצמו ושונה מן גרדי דברייתא דעושה לאחרים

(ד) תירוצ

(i) חנות דברייתא בעושה לאחרים משתעי דלגבי חנות דברייתא אמרי לקמן אשר ראשון טוען לשני קא מפסקת לה לחיותי דהיינו מי שבא לטחון והי' נותן לראשון עכשיו אפשר שנותן לשני

דף כא:

תד"ה שתלא

[דף כא עמוד ב] בד"ה שתלא וא"ת מאי פסידא איכא אי פסידא ישלם וי"ל כו' עכ"ל ומטבח ניחא להו דמסלקינן ליה דאיכא פסידא דאינו משלם בעביד בחנם וכן בסופר מתא דאינו אלא גרמא בניזקין ועיינן בנ"י וק"ל:

תד"ה מרחיקין

בד"ה מרחיקין כו' קנה ממנו בשטר כו' ואח"כ נתן מעות עכ"ל אבל מעות ואח"כ שטר לא מהני ועיינן בטור ח"מ סימן קצ"ד וק"ל:

תד"ה כופין

בד"ה כופין בני כו' דבמלמדי תינוקות דנכרים איירי ולא יתכן אי גרסינן לעיל אחד מבני מבוי כו' עכ"ל ולא קשיא להו בפשיטות לאותו גירסא ארופא אומן וגרדי דקתני לעיל דמעכבין והכא קאמר בחייט ובורסקי וא' מבעלי אומניות דלשכנו אין כופהו דלפי מה שפירשו התוס' לעיל דיש לחלק בין גרדי דאית ביה טפי נכנסין ויוצאין מבריחים ופטיש ה"נ איכא למימר דכל הגי אומניות דקתני הכא מיירי נמי בלית בהו נכנסין ויוצאין כ"כ וק"ל:

(1) ברייתא א' בדף כא.

ברייתא א' גרסא א'	אחד מבני חצר א' שביקש לעשות רופא אומן וגרדי ומלמד תינוקות עכו"ם בחצר שלו – בני חצר שלו מעכבין עליו אבל בני חצר אחרת אין מעכבין עליו
ברייתא א' גרסא ב'	אחד מבני מבוי שביקש לעשות רופא אומן וגרדי ומלמד תינוקות עכו"ם בחצר שלו – בני מבוי (אפילו בחצר אחרת) מעכבין עליו

(2) ברייתא ב' בדף כב.

ברייתא ב'	לשכנו הדר במבוי כמוהו אינו כופהו מלהיות חייט או בורסקי או מלמד תינוקות או אחד מבעלי אומניות
-----------	---

(3) תוספות

(א) ר"י מפרש אשר מלמד תינוקות בברייתא ב' היינו מלמד תינוקות עכו"ם כעין מלמד תינוקות דברייתא א' – ונמצא אשר מיהת בן מבוי בחצר אחרת שרי ללמד תינוקות עכו"ם

(ב) מהלך זה סותר לגרסא ב' דברייתא א' ולכן מוכרח אשר ר"י לפי גרסא א' דברייתא א' אזיל

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) היו יכולין להסיק בפשיטות אשר גרסא א' בברייתא א' נכונה דהרי בגרסא ב' קתני דמעכבין בן מבוי מהיות רופא אומן וגרדי – מה שאין כן ברייתא ב' דקתני דאין מעכבין לבן מבוי מלהיות חייט או בורסקי או אחד מבעלי אומניות

(ב) תירוץ

(i) עיין לעיל בתד"ה וגרדי דקבעו אשר אומניות מסוימות יש להן הרבה נכנסין ויוצאין – ויכול להיות אשר ברייתא ב' איירי באומניות שאין להן כל כך נכנסין ויוצאין

דף כב.

תד"ה וקמא היכי

[דף כב עמוד א] בד"ה וקמא היכי כו' וא"ת לרבא כו' דאסר לסמוך קמא היכא סמך כו' עכ"ל דאין לומר דהראשון הרחיק שתי אמות מגבולו וכן השני דא"כ לא אצטריך ליה לאשמועינן בנפל אלא לאשמועינן בראשון שצריך להרחיק ב' אמות ועוד אלא א"כ הרחיק ממנו ארבע אמות דקאמר משמע מגבולו ואם חבירו ג"כ הרחיק כבר ב' אמות לא הוה ליה

למימר אלא א"כ הרחיק שתי אמות דהיינו ממצר שלו כדקתני גבי בור שלשה טפחים דהיינו ממצר שלו וק"ל:

(1) משנה

(א) מי שהי' כותלו סמוך לכותל חבירו לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות

(2) גמרא – רבא

(א) מי שהי' כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ד' אמות ונפל לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות מאי טעמא דדוושא דהכא מעלה להתם

(3) תוספות

(א) הקדמה א' – משמעות מימרא דרבא

(i) ראשון בנה כותלו על המצר בלי הרחקה

(ii) שני כשבנה כותלו הוצרך להרחיקו ד' אמות מן המצר לתוך קרקע שלו דדוושא דהכא מעלה להתם

(iii) ועכשיו כשנפל כותלו צריך שני לבנותו עוד הפעם ברחוק ד' אמות לתוך קרקע שלו

(ב) הקדמה ב' לשיטת רבא בדף יז:

(i) בין חלל בורות של שכנים איצטריך הרחקה ששה טפחים

(ii) וראשון החופר צריך להרחיק חללו מן המצר ג' טפחים דהיינו חצי ההרחקה – ולאחר כך אלו חופר שני בור מרחיק גם הוא חלל בורו ג' טפחים מן המצר

(ג) קשיא

(i) במשנה דידן נמי אמאי לא הוצרך ראשון להרחיק כותלו ב' אמות מן המצר אשר בגלל כן לא יצטרך שני להרחיק כותלו מן המצר אלא ב' אמות

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) ודלמא בקושטא ככה כיוון רבא

(1) ראשון בנה כותלו רחוק ב' אמות מן המצר בתוך קרקע שלו

(2) שני כשבנה כותלו הוצרך להרחיקו ד' אמות מן כותל ראשון דהיינו ב' אמות מן המצר לתוך קרקע של שני

(3) ועכשיו כשנפל כותלו של שני ובונה אותו מחדש צריך גם כן להרחיקו ד' אמות מן כותלו של ראשון

(ב) תירוץ א'

(i) א"כ הו"ל להשמיענו דין הרחקה אף לראשון

(ג) תירוץ ב'

(i) "אלא אם כן הרחיק ממנו" משמעו מן המצר דומיא לבור דראשון ושני תרוייהו מרחיקין שלשה טפחים מן המצר

דף כב:

תד"ה והא אנן תנן

[דף כב עמוד ב] בד"ה והא אנן תנן ד' כו' אלא משום חלונות עכ"ל ומעיקרא נמי ממתניתין לחוד הוי מצי למפרך דמשמע ארבע אמות משום חלונות ולא משום דושא אלא דניחא ליה למפרך מדתני עלה דמפורש בה בהדיא מכנגדן שלא יאפיל וק"ל:

דף כג.

תד"ה בית ארבעה כורין

[דף כג עמוד א] בד"ה (בת) [בית] ארבע כורין כו' ור"י ורבנן לא פליגי בשגר כו' רבנן סברי כיון דבחמשים כו' עכ"ל נראה דודאי לדברי המקשה דלא אסיק אדעתיה דבחמשים אמה כרסייהו מליא ע"כ דפליגי בשגר ולתנא קמא לא שייטי כלל טפי מחמשים אמה וחמשים אמה הוה שגר לתנא קמא אלא למסקנא דע"כ לת"ק נמי שייטי טפי וא"כ אין חילוק בשגר כלל דהא שייטי טפי אלא בכמה דמליא כרסייהו תליא מלתא ודו"ק:

(1) משנה דידן

(א) תנא קמא

(i) לא יעשה אדם שובך בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח – כדי שלא יפסידו יונים זרעוני גינה של אחרים

(ב) ר' יהודה

(i) בית ארבעה כורין מלא שגר היונה

(2) רש"י – "שגר היונה" משמעו מרוצת פריחתה בבת אחת

(3) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) בהוה אמינא דגמרא נוקטין

(i) אשר "שגר היונה" משמעו מריצת פריחת יונה בסך הכל ולא מריצת פריחתה בבת אחת

(ii) תנא קמא אית לי' אשר שגר היונה חמשים אמה ור' יהודה אית לי' דשגר היונה היינו בית ארבעה כורין

(iii) תנא קמא ור' יהודה תרוייהו סבירא להו אשר יונה מפסידה זרעוני גינה בכל שגר שלה

(4) משנה בבבא קמא

(א) אין פורסין נשבין ליונים אא"כ הי' רחוק מן הישוב ל' ריס שלא ילכדו בהם יוני ישוב

(5) גמרא

(א) קשיא – משנה בבבא קמא דשייטי ל' ריס לא אתיא לא כתנא קמא ולא כר' יהודה

(ב) תירוצ' – מישט שייטי טובא וכרסייהו בחמשים אמתא מליא

(6) המשך תוספות כמבואר במהרש"א – ביאור מסקנא דגמרא

(א) שייטי ל' ריס לכולי עלמא

- (ב) לר' יהודה שגר היונה היינו מריצת פריחת בפעם אחת ואכן בהאי שיעור מליא כרסייהו
 (ג) לתנא קמא "שגר היונה" אינו מן הענין משום דבחמשים אמה כבר מליא כרסייהו

תד"ה וצריכי

בד"ה וצריכי וא"ת כו' וי"ל דאשמועינן בלוקח וה"ה ביורש עכ"ל פירוש ודאי אי לא
 אשמעינן כלל ביורש לא הוה שמעינן יורש מלוקח מדאצטריך מתני' דלקמן אלא דבתר
 דשמעינן לקמן ביורש בחדא שמעינן שפיר יורש מלוקח דניהוי ביורש בתרתי והשתא רב
 זביד נמי מצינן למימר דהא מלתא אשמועינן דניהוי ביורש בתרתי כמו בלוקח אלא דמכל
 מקום ע"כ אמתניתין דלקמן סמיך דהא אי לא שמעינן מהך מתני' דלקמן בחדא לא הוה
 ילפינן כלל יורש מלוקח ודו"ק:

(1) גמרא

- (א) רב זביד לגבי משנה דידן – "זאת אומרת דטוענין ללוקח וטוענין ליורש"
 (ב) קשיא – יורש תנינא במשנה אחרת
 (ג) תירוץ – לוקח איצטריך לי'
 (ד) קשיא – לוקח נמי תנינא
 (ה) תירוץ – איצטריך למשנה דידן ללמד דטוענין ללוקח לא לבד בחדא אלא אף בתרתי – משמעות חדא
 ותרתא אינה מעניננו

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) מנלן דטוענין ליורש בתרתי

(ב) תירוץ

(i) אשמעינן בלוקח בתרתי והוא הדין ביורש

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם כן נמק דרב זביד כיוון למימר לגבי משנה דידן "זאת אומרת דטוענין בתרתי בין בלוקח
 ביורש"

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי ברם גמרא קא משמע לן דכיון דאיכא משנה אחרת ליורש מוכרח דרב זביד על הך
 משנה אחרת סמיך דאי לאו הך משנה אחרת דמילף אשר טוענין ליורש מיהת בחדא לא הוה
 ילפינן מן משנה דידן ליורש כלום

גמרא הרי הוא בחזקתו

גמ' הרי הוא בחזקתו והא אמר רב נחמן כו' אין חזקה לניזקין וכו' ולוקח נמי אף על גב
 דטוענין ללוקח מ"מ לא עדיף מכח גברא דאתיא מיניה דאי טעין נמי איהו גופיה דיש לו
 חזקה ובטענה לא יועיל לו אלא בראיה כמו שכתבו התוס' לעיל וק"ל:

דף כג:

סוגיא דניפול חלק א' תד"ה חוץ לחמישים אמה ותד"ה ודאי

[דף כג עמוד ב] תוס' בד"ה חוץ לחמישים אמה כו' בתר רובא דעלמא כו' עכ"ל לאו דוקא רובא דעלמא דהא למאי דמסיק ומוקי לה במדדה מצי איירי שפיר אפי' באיכא אחרינא דנפיש מיניה וק"ל:

בד"ה ודאי מההוא נפל וא"ת דלמא מעוברי דרכים נפל כו' עכ"ל ומיהו עוברי דרכים לא הוו רובא דעלמא דא"כ תקשי להו ברישא בתוך נ' אמה נמי יהא של מוצאו וק"ל:

(1) משנה

(א) רישא – ניפול הנמצא בתוך חמישים אמה הרי הוא של בעל השוכך

(ב) סיפא – חוץ מחמישים אמה הרי הוא של מוצאו

(2) גמרא

(א) ר' חנינא – רוב וקרוב הולכין אחר הרוב

(ב) קשיא לר' חנינא

(i) לכאורה קתני ברישא דהולכין אחר הקרוב בתוך חמישים אמה אף על גב דאיכא שוכך אחרינא חוץ מחמישים אמה דנפיש מיני'

(ג) תירוץ

(i) בדליכא אחרינא דנפיש מיני'

(3) תוספות ד"ה בדליכא

(א) קשיא

(i) לר' חנינא אכתי תיקשי דאמאי לא אזלינן בתר רובא דעלמא

(ב) תירוץ

(i) איירי באופן דלית למיזל בתר רובא דעלמא – כגון בדליכא שום שוכך אחר תוך ל' ריס – דלא שייטי אלא ל' ריס ותו לא

(4) המשך דגמרא

(א) קשיא "ודאי מהאי נפל"

(i) קתני בסיפא דחוץ מחמישים אמה הרי הוא של מוצאו ומשמע דאיירי אף באופן שהוא קרוב להך שוכך שהוא חוץ מחמישים אמה

(ii) מובן דהרי הוא של מוצאו אלו משנה מיירי באופן דאזלינן בתר רובא דעלמא (כמבואר בתד"ה חוץ מחמישים אמה) או דאזלינן בתר רובא דאחרינא דנפיש מיני' והאי אחרינא של הפקר או של כותים הוא (כמבואר בתד"ה ואי דליכא)

(iii) אבל שלא באופנים אלו תיקשי דודאי מהאי נפל כלומר מהך שוכך שהוא קרוב ושהוא חוץ לחמישים אמה

(ב) וכיון דמוכרח דמשנה לכל הפחות בחד מן הני אופנים משתעי הדרי קושיא מרישא לר' חנינא לדוכתה

(5) תוספות ד"ה ודאי מהאי נפל

(א) קשיא

(i) דלמא מעוברי דרכים נפל

(6) מהרש"א בד"ה ודאי מהאי נפל

(א) קשיא

(i) עדיפא הוה להו להקשות אשר ברישא אף אלו משתעי בדליכא שובכות אחרות תוך ל' ריס אכתי לר' חנינא תיקשי דנלך בתר רובא דעלמא על סמך יונים דמביאין עוברי דרכים

(ב) תירוץ

(i) עוברי דרכים מועטין הן ולא חשיבי כרובא דעלמא – ברם מספיקין להפריך הא דמקשי "ודאי מהאי נפל"

(7) המשך דגמרא

(א) תירוץ לקושיא "ודאי מהאי נפל"

(i) רישא "במדדה" מיירי שאינה יכולה לעוף ואינה מדדה יותר מחמשים אמה – מה שאין כן סיפא דאיירי בניפול שנמצא חוץ מחמשים אמה מוכרח דמפריח

(ii) ולכן

(1) אין הכי נמי דמשנה איירי בדאיכא אחרינא דנפיש מיני' שהוא של הפקר או של כותים או דאיכא רובא דעלמא (כגון באופן דאיכא שובכות אחרות בתוך ל' ריס) ובוה מנומק הא דבסיפא הרי הוא של מוצאו

(2) ברם הני רובי אינן מן הענין ברישא דבמדדה מיירי

(8) רש"י ותוספות בביאור תירוץ דגמרא

(א) בסיפא בנמצא חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו דנפיק לי' מתורת מדדה וקם לי' בתורת מפריח ואיכא למיזל בי' בתר רובא דעלמא

(9) מהרש"א ד"ה חוץ מחמשים אמה

(א) קבענו דבסיפא לא צריכין למיסמך על רובא דעלמא דמשנה אתיא שפיר אף באופן דאיכא אחרינא דנפיש מיני' ושהוא של הפקר או של כותים

סוגיא דניפול חלק ב' תוספות ד"ה רוב וקרוב

בד"ה רוב וקרוב כו' תקשי ליה אמתני' דתשע חנויות כו' הא טעמא דבעינן תרי רובי כו' עכ"ל אבל אי הוו תרי רובי דהתם מדאורייתא לא הוה תקשי להו דתקשי ליה לר' זירא אמתני' דהתם דהא הכא בדאיכא אחרינא דנפיש מינה ורובא דעלמא הוו תרי רובי ואזלינן בתר קורבא די"ל דתרי רובי דהתם עדיפן רוב בעיר ורוב סביבות המדינה טבחי ישראל ועוד י"ל דאיכא למימר כיון דאיכא לשנויי הכא בדליכא ותו ליכא לאקשוויי ניזל בתר רובא דעלמא דלא הוה אלא חד רובא להכי לא פריך לה אמתני' דהתם וכמ"ש התוס' לשיטת ר"י וק"ל:

(1) ברייתא דתשע חנויות

(א) עיר שתשע חנויות שבה מוכרות בשר שחוטה והאחת מוכרת בשר נבילה הולכין אחר הרוב אף בנמצא קרוב לחנות דמוכרת בשר נבילה

(2) גמרא בכתובות

(א) ר' זירא – בהך דתשע חנויות הולכין אחר הרוב אף על פי דליכא אלא חד רוב להכשירה – דברייתא איירי בדלתי מדינה נעולות ולית למיסמך על רוב טבחים סביבות המדינה דטבחי ישראל הן

(3) גמרא בסוגיא דידן

(א) ר' חנינא – רוב וקרוב הולכין אחר הרוב

(ב) קשיא דר' זירא

(i) לגבי עגלה ערופה כתיב דהולכין אחר עיר הקרובה – ולכאורה איירי אפילו בדאיכא עיר אחרית דנפישא מינה

(ג) תירוץ – בדליכא אחרית דנפישא מינה

(ד) קשיא – וליזל בתר רובא דעלמא

(ה) תירוץ – ביושבת בין ההרים

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) מאי רבותי דר' חנינא – הרי מברייתא דתשע חנויות כבר נודע לן דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב

(ב) תירוץ ריב"ם

(i) אי מברייתא הוה אמינא דמיירי בדלתי מדינה אינן נעולות והולכין אחר הרוב מחמת דאיכא ב' רובי – קא משמע לן ר' חנינא דהולכין אחר הרוב אפילו בדליכא כי אם חד רובא

(ג) קשיא

(i) קבענו דר' זירא גופי' מילף בכתובות דברייתא דתשע חנויות איירי אפילו בדליכא כי אם חד רובא

(ד) תירוץ

(i) היינו משום דסמך ר' זירא על מילתי דר' חנינא

(ה) קושית ריב"א לריב"ם

(i) אמאי לא הקשה ר' זירא קושייתו מעגלה ערופה לברייתא דתשע חנויות

(1) השתא אין הכי נמי דאלו הוה נקטינן אשר מדאורייתא בעינן תרי רובי למיזל בתר רוב ולא בתר קרוב – מצינן לתרץ אשר ר' זירא אסיק אדעתיה אשר יכול להיות דאיזו תרצן יאמר אשר בעגלה ערופה ליכא אלא חד רובא ולכן הולכין אחר הקרוב – ובהך דתשע חנויות אכן בדאיכא תרי רובי איירי באין דלתי מדינה נעולות ולכן הולכין אחר הרוב

(2) אבל בקושטא הך דתרי רובי אינו אלא מדרבנן ולכן אין לתרץ ככה

(5) מהרש"א

(א) קשיא לתירוץ ריב"ם

(i) אף אם תימצי לומר דבעינן תרי רובי דאורייתא – מכל מקום כשהקשה ר' זירא קושייתו אכתי הוה נוקטין אשר בעגלה ערופה הולכין בתר קרוב אפילו כנגד ב' רובי – דהיינו דאיכא עיר אחרית דנפישא מינה ואיכא נמי רובא דעלמא מחמת דלא מדובר ביושבת בין ההרים

(ii) ולכן קושיא במקומה היתה עומדת – אמאי לא הקשה ר' זירא קושייתו לברייתא דתשע חנויות

(ב) תירוץ א'

- (i) ב' רובי דתשע חנויות אלימות דאיכא בין רוב טבחי ישראל בעיר ובין רוב טבחי ישראל בסביבות העיר
- (ג) תירוץ ב'
- (i) ר' זירא הבין
- (1) דאלו הי' מקשה קושייתו מעגלה ערופה לברייתא מחמת דתרוייהו בדאיכא תרי רובי משתעי
- (2) היו מתרצין דשאני עגלה ערופה דמדובר באופן דליכא אלא רובא דעלמא מחמת דליכא עיר אחריתי דנפישא מינה ודלכן הולכין אחר הקרוב
- (ii) ולכן עדיף לי' לר' זירא להקשות קושייתו לר' חנינא דאמר דהולכין אחר הרוב אפילו בדליכא אלא חד רובא דעכשיו כדי להפריך קושייתו איצטריך תרצן למימר אשר בעגלה ערופה ליכא אפילו חד רוב דלא זו בלבד דליכא עיר אחריתי דנפישא מינה אלא אף זו דליכא רובא דעלמא מחמת דיושבת בין ההרים
- (6) המשך תוספות – שיטת ר"י שלא כשיטת ריב"ם
- (א) קורבא דתשע חנויות קורבא דלא מוכח היא ולכן ברייתא דתשע חנויות לא מילף אלא דהולכין אחר הרוב נגד קורבא דלא מוכח
- (ב) ואתא ר' חנינא לאשמועינן דהולכין אחר הרוב אף נגד קורבא דמוכח
- (7) תוספות ד"ה מתיב רב זירא
- (א) לשיטת ר"י אתא שפיר כדלהלן הא דהקשה ר' זירא קושייתו לר' חנינא ולא לברייתא דתשע חנויות
- (i) הקדמה – קורבא דעגלה ערופה חשיבה קורבא דלא מוכח נגד רוב אלימ של עיר אחריתי דנפישא מינה – אבל חשיבה קורבא דמוכח נגד רוב קליש דרובא דעלמא
- (ii) השתא
- (1) אלו הקשה ר' זירא קושייתו
- (א) מן עגלה ערופה (דהולכין אחר קורבא דלא מוכח נגד רוב דעיר אחריתי דנפישא מינה) – לברייתא דתשע חנויות (דהולכין אחר רוב נגד קורבא דלא מוכח)
- (ב) היו מתרצין דשאני עגלה ערופה דהולכין בתר קרוב מחמת דליכא עיר אחריתי דנפישא מינה
- (ג) ולא הי' יכול ר' זירא להקשות עוד דמ"מ בעגלה ערופה הולכין אחר הקרוב נגד רובא דעלמא – משום דהיו מתרצין דלגבי רובא דעלמא חשובה הך דעגלה ערופה קורבא דמוכח ולכן הולכין בה אחר הקרוב מה שאין כן ברייתא דתשע חנויות דאין הולכין בה אחר קורבא דלא מוכח
- (2) ולכן עדיף לי' לר' זירא להקשות קושייתו לר' חנינא דאמר דהולכין אחר הרוב אפילו נגד קורבא דמוכח דעכשיו מצי ר' זירא להקשות עוד דבעגלה ערופה איכא רובא דעלמא ואף על פי כן הולכין בתר קורבא דמוכח
- (8) המשך מהרש"א
- (א) שים לב אשר מהלך תוספות בתירוץ לשיטת ר"י דומה למהלך מהרש"א בתירוץ ב' לשיטת ריב"ם

סוגיא דניפול חלק ג' תוספות ד"ה ודאי מהאי נפל

בד"ה ודאי מההוא נפל וא"ת דלמא מעוברי דרכים נפל כו' עכ"ל ומיהו עוברי דרכים לא
הווי רובא דעלמא דא"כ תקשי להו ברישא בתוך נ' אמה נמי יהא של מוצאו וק"ל:

עיין חלק א' בד"ה חוץ מחמשים אמה

סוגיא דניפול חלק ד' תוספות ד"ה מצאו בין שני שובכין

בד"ה מצאו בין ב' שובכין כו' ה"מ למפרך אמתני' דט' חנויות דהאי קורבא דלא כו' עכ"ל
ק"ק לדבריהם דעדיפא ה"ל לאקשוויי דהך פירכא ה"מ למפרך אמתני' דהכא גופה למאי
דבעי לאוקמא הרישא באיכא אחרינא דנפיש מינה ובתוך נ' אמה דהוי קורבא דמוכח אבל
חוץ לנ' אמה הוי של מוצאו דתלינן בהפקר או בנכרים דהוי רובא אף על גב דמשמע דהאי
דחוץ לחמשים אמה הוי קרוב כמו שכתבו התוס' לעיל ולמאי דמוקי לה נמי במדדה ע"כ
בחוץ לנ' אמה קם לה בתורת מפריח וניזיל בתר רובא דעלמא ולא בתר קורבא כיון דלא הוי
קורבא דמוכח ודו"ק:

(1) הקדמה א'

א) ניהדר לחלק א' בו ביארנו קושיית "ודאי מהאי נפל" ותירוץ דמדדה

(2) הקדמה ב'

א) ניהדר לחלק ב' לגבי הא דקבעו תוספות לר"י אשר מברייטא דתשע חנויות לית למילף אלא דהולכין
אחר הרוב נגד קורבא דלא מוכח – ואשר רבותי' דר' חנינא היינו דהולכין אחר הרוב אפילו נגד
קורבא דמוכח

(3) הקדמה ג'

א) קורבא לשובך קורבא דמוכח היא לניפול הנמצא בתוך חמשים אמה מן השובך – קורבא לשובך
קורבא דלא מוכח היא לניפול הנמצא חוץ מחמשים אמה מן השובך

(4) המשך דמשנה

א) מצאו בין שני שובכות קרוב לשובך א' שלו קרוב לשובך ב' שלו

(5) המשך דגמרא

א) קשיא לר' חנינא – דלכאורה בקרוב לשובך א' שלו אף על גב דשובך ב' נפיש מיני'

(6) תוספות

א) קשיא

(i) מוכרח דהך דמצאו בין שני שובכות איירי או באופן דב' שובכות תרוייהו תוך חמשים אמה נינהו
או באופן דתרוייהו חוץ מחמשים אמה נינהו – דאי לאו הכי מובן דאזלינן בתר כללי רישא
דמשנה לגבי נמצא תוך חמשים אמה ונמצא חוץ מחמשים אמה

(ii) מסתבר אשר "קרוב לזה שלו" חשיב קורבא דלא מוכח בב' אופנים הללו – ואף על פי כן נוקטין
בקושיא דגמרא לר' חנינא דאף בדאיכא אחרינא דנפיש מיני' הולכין במשנה בתר קורבא דלא
מוכח ולא בתר רובא דאחרינא דנפיש מיני'

ב) ואם כן הוה לה לגמרא להקשות קושיתיהו אף לברייטא דתשע חנויות אשר לר"י מילף דהולכין אחר
הרוב נגד קורבא דלא מוכח

(א) הוה להו לתוספות להקשות נמי לגופה דמשנה ככה

- (i) ראשית קבענו דבהוה אמינא נקטו אשר "נמצא חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו" איירי בדאיכא אחרינא דנפיש מיני' שהוא של הפקר או של כותים ולא אזלינן בתר שובך הקרוב שהוא מחוץ לחמשים אמה – הרי דאזלינן בתר רוב נגד קורבא דלא מוכח
- (ii) ועוד קבענו למסקנא דגמרא אשר ניפול הנמצא חוץ מחמשים אמה קם לי' בתורת מפריח והרי הוא של מוצאו משום דהולכין בתר רובא דעלמא נגד קורבא דלא מוכח של שובך הקרוב שהוא חוץ מחמשים אמה

דף כד.

סוגיא דניפול חלק ה' הג"ה ד"ה שמע מינה רובא דאורייתא

[דף כד עמוד א] הג"ה בד"ה ש"מ רובא כו' דברובא דאיתיה קמן לא צריך למידק ש"מ כו' עכ"ל צ"ע לפ"ז מאי קשיא להו לעיל מאי קמ"ל ר' חנינא דרוב וקרוב כו' הא מתני' היא ט' חנויות כו' הא איכא למימר דמהך מתני' לא שמעינן אלא ברובא דאיתיה קמן כדאמר בהדיא בפ"ק דחולין דהך דט' חנויות כו' הוי רובא דאיתיה קמן ואשמעינן ר"ח דאפי' ברובא דליתיה קמן הולכין אחר הרוב ולא אחר הקרוב דהכי משמע מתוך שמעתין דר"ח אפי' ברובא דליתיה קמן קאיירי ודו"ק:

(1) גמרא

(א) שמע מינה מבריייתא מסויימת דר' חייא אשר רובא דאורייתא

(2) הג"ה

(א) קשיא

(i) לרובא דאית' קמן לא צריך למידק דקרא כתיב אחרי רבים להטות

(ב) תירוצ

(i) מדייקי מהך דר' חייא אשר רובא דאורייתא אף ברובא דלית' קמן

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) עיין בחלק ב' דסוגיין דמקשי בתוספות לר' חנינא אשר מבריייתא דתשע חנויות כבר ידעינן דברוב וקרוב הולכין אחר הרוב

(ii) עכשיו

(1) במסכת חולין נקטינן אשר רובא בהך דתשע חנויות חשיבא רובא דאית' קמן

(2) ר' חנינא ס"ל דהולכין אחר הרוב אפילו ברובא דלית' קמן דהרי מקשי לר' חנינא מן קרא דעגלה ערופה ומן משנה דשובך אשר איירי ברובא דלית' קמן

(iii) ותיקשי דהוה להו לתוספות לתרץ אשר רבות' דר' חנינא היינו הא גופא דהולכין אחר הרוב ולא אחר הקרוב אפילו ברובא דלית' קמן

סוגיא דניפול חלק ו' תוספות ד"ה בי קופאי

בד"ה בי קופאי כו' ובכה"ג היה דהוה קורבא דמוכח עכ"ל אבל לפרש"י ודאי הא דמצאו בין הגפנים הוא קורבא דמוכח דמישראל המצויין שם הוא ולא מרובא דעלמא עוברי דרכים דעכו"ם וכמ"ש התוס' לעיל גבי ההוא חצבא דמטעם זה הוי קורבא דמוכח וק"ל:

(1) גמרא

(א) הנהו זיקי דחמרא דאשתכחן בי קופאי שרינהו רבא – לימא לא סבר לה לדר' חנינא לילך אחר הרוב דרובא דעלמא אלא אחר הקרוב דישאל מצויים כאן יותר מנכרים

(2) רש"י

(א) בי קופאי משמעו דאשתכחי בין גפנים שבכרם ישראל

(3) תוספות

(א) בי קופאי משמעו דאשתכחי במקום ששמו קופאי באופן דאיכא קורבא דמוכח דשל ישראל נינהו

(4) מהרש"א – ביאור תוספות

(א) קבענו לשיטת ר"י אשר רבותי דר' חנינא היינו דהולכין אחר הרוב אפילו בקורבא דמוכח

(ב) השתא לשיטת רש"י אכן מבואר אשר הך דבי קופאי משמעו דבכרם ישראל נמצאו הני זיקי דפשיטא דהוה קורבא דמוכח ולכן שפיר מקשי לימא לא סבר לה לדר' חנינא

(ג) אבל תוספות – דנקטו אשר ב' קופאי משמע שם מקום – כדי לנמק קושיא דגמרא הוצרכו לפרש דנמצאו באופן דאיכא קורבא דמוכח דשל ישראל נינהו

תד"ה לימא

סוגיא דניפול חלק ז' תוספות ד"ה לימא

בד"ה לימא רבא לית ליה דר"ח פי' והא רבא כו' עכ"ל משום דלעיל פריך תלמודא בהיפך לימא משום דסבר לה כר"ח כו' הוצרכו לומר דהכא לא פריך אלא משום דרבא אית ליה לעיל הא דר"ח ודו"ק:

(1) גמרא

(א) חלק א' – אמר רבא ש"מ מדר' חייא כר' חנינא

(ב) חלק ב' – בענין אחר – לימא משום דרבינא סבר לה להא דר' חנינא

(ג) חלק ג' – בענין אחר – לימא לא סבר לה רבא לדר' חנינא

(2) תוספות

(א) מקשיין "לימא לא סבר לה רבא לדר' חנינא" משום דקשה להו דרבא סותר הא דאמר לעיל שמע מינה מדר' חייא כר' חנינא

(3) מהרש"א

(א) היינו טעמא דאיצטרכי להו לפרש דמקשי מפני דרבא סותר את עצמו – דאי לאו הכי – לאחר דמקשי "לימא דרבינא ס"ל כר' חנינא" לא הוי מקשי בהיפוך "לימא לא סבר לה רבא לדר' חנינא"

דף כד:

מרחיקין את האילן

[דף כד עמוד ב] בד"ה מרחיקין את האילן כו' וזרעים צריך להרחיק כו' עכ"ל באו לפרש במתני' דנקט אילן ולא נקט נמי זרעים דלמאי דמסיק לרבנן בזרעים בעי אלה אמה וק"ל:

דף כה.

תד"ה וצבא השמים

[דף כה עמוד א] בד"ה וצבא השמים כו' וי"ל דמשם אין ללמוד דאע"ג דשכינה בכ"מ א"א כו' אלא בצד אחד כו' עכ"ל פי' ומ"ל למערב ומ"ל לצד אחר וקשה דא"כ מצבא השמים נמי ליכא למילף מידי דאימא דהשכינה היא בכ"מ וא"א להשיב מהלך צבא השמים והשתחויות אלא לצד אחד ומ"ל לצד מערב ומ"ל לצד אחר ויש ליישב ודו"ק:

תד"ה רוח מזרחית

בד"ה רוח מזרחית כו' דמשמע במתני' שהיא נוחה מכל הרוחות כו' עכ"ל נקטו הכי לפירוש רש"י במתניתין אבל לפירושם במתני' משום דרוח מערבית שהוא קשה ירחיק ויוליך הריח מן העיר כו' אינו מוכרח אלא שרוח מערבית קשה ותדיר מכולם אבל שאר הרוחות אפשר דנוחין יותר אפי' מרוח מזרחית ודו"ק:

(1) משנה

(א) אין עושין בורסקי אלא למזרח העיר

(2) רש"י

(א) שאין רוח מזרחית עזה ולכן הגם שמנשבת ריח בורסקי ממזרח העיר למעריב בכיוון העיר לא תוכל להוליך לריח בורסקי לתוך העיר

(3) תוספות ד"ה אין עושין

(א) עושין בורסקי במזרח העיר משום דרוח מערבית שהיא מנשבת ממעריב למזרח עזה היא ותוליך הריח הרחק מן העיר ולא יכנס הריח לתוך העיר כל עיקר

(4) תוספות ד"ה רוח מזרחית

(i) רוח מזרחית נוחה מכל הרוחות

(5) מהרש"א

(א) אמרי דהיא נוחה מכל הרוחות לפירוש רש"י ברם לפירוש תוספות במתניתין

(i) יכול להיות דשאר רוחות – חוץ מרוח מערבית – נוחות יותר מרוח מזרחית

(ii) והיינו טעמא דעושין בורסקי במזרח משום דרוח מערבית קשה ותדיר יותר מכל הרוחות ומוליכה את הריח הרחק

דף כה:

תד"ה עני והעשיר

[דף כה עמוד ב] בד"ה עני והעשיר כו' וה"ה חנות של נחתומין וצבעין ואין חילוק בין דירה כו' עכ"ל יראה שהוצרכו לכל זה משום דיש לבעל דין לחלוק ולומר דרפת בקר לא הוה גירי דיליה ומש"ה קאמרי דה"ה חנות של נחתומין כו' דהוה גירי דיליה ולא דוקא נקט רפת בקר דהא בחד בבא מתני במתני' וכתבו דאין חילוק בין דירה לשאר כדבעי למימר מעיקרא אלא דלמסקנא דהיינו לפי' ר"ח ור"ת בשיטת חרדל דלמסקנא דקאמר אלא אמר רבינא כו' לרבא נמי שרי לסמוך בכל דבר ולא פליגי על אביי אלא בבור וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) רבא – ראשון הבא לסמוך בורו תחלה בצד המצר ולחבירו אין שם בור לא יסמוך

(2) הקדמה ב' – ברייתא בדף יח.

(א) לא יפתח אדם חנות של נחתומין תחת אוצרו של חבירו ולא רפת בקר ואם היתה רפת בקר קודמת לאוצר מותר

(3) גמרא דף יח.

(א) קשיא לרבא – הרי קתני דאם היתה רפת בקר קודמת – דהיינו דהיתה ראשון – מותר

(ב) תירוצ' – דירה שאני

(4) תוספות בסוגיא דידן כמבואר במהרש"א

(א) מסתבר אשר "אם היתה קודמת לאוצר מותר" קאי אף לחנות של נחתומין ולא לבד לרפת בקר

(ב) השתא – אף אם תאמר אשר רפת בקר לא חשיבא גירי דילי' – מכל מקום ודאי חנות של נחתומין חשיב גירי דילי' – ונמצא אשר אפילו בגירי דילי' שרי לראשון לסמוך

(5) המשך תוספות

(א) אף על גב דבדף יח. אמרי אשר דירה שאני – למסקנא דגמרא לית לן דדירה שאני

(6) המשך מהרש"א

(א) באמרם אשר למסקנא דגמרא לית לן דדירה שאני מכווני תוספות לשיטת ר"ח ורבינו תם בדף יח: בתוספות ד"ה מכלל אשר למסקנא נוקטין בגמרא דדיקא בבור אמר רבא דאין לראשון לסמוך על המצר – ולשיטה זו מובן דברייתא אתיא שפיר לרבא אף מבלי למימר אשר דירה שאני

דף כו.

סוגיא דזיקא חלק א' תד"ה זיקא

[דף כו עמוד א] בד"ה זיקא כו' ואר"י דלא דמי לאש כו' אבל הכא אין עושה לבדו כל עיקר כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור קצת דלא דמי נמי לאבנו וסכינו כו' כיון דבכוונה נטלן ממקום אחר והניחן בראש הגג ה"ל נעשה האש ע"י האדם לבדו ואח"כ הולכת ע"י רוח מצויה אבל הכא אין כונתו על הרקתא להניחו שם דכל דעתו אינו אלא לנפץ הכתנא ממנו ואין עושה לבדו כל עיקר רק ע"י הרוח ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) רבנן אית להו דעל המזיק להרחיק את עצמו אפילו בדליכא גירי דילי' ור' יוסי אית לי' דמיהת בגירי דילי' על מזיק להרחיק

(2) הקדמה ב'

(א) תוספות בדף כב: בד"ה לימא

(i) כל מזיקין חשיבי גירי דילי' חוץ מן אילן בדף כה:

(3) גמרא

דבי בר מריון כי הוה נפצי כיתנא הוה אזלי רקתא ומזקי אינשי אתו לקמ' דרבינא אמר להו כי אמרינן מודה ר' יוסי בגירי דילי' הני מילי דאזלי מכחו הכא זיקא הוא דקא ממטי לה

מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מזורה דחייב בשבת דהגם דרוח מסייעתו מכל מקום חשיב עושה מלאכה בשבת בגירי דילי'

(4) תוספות

(א) קשיא לרבינא

(i) ליחייב משום אש מידי דהוה אאבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש הגג ונפלו ברוח מצוי' והזיקו

(ב) תירוצ'

(i) לא דמי לאש דאין חייב משום אש אלא כשעשה האדם את האש לבדו בלא סיוע הרוח ואחר כך הולכת על ידי רוח מצוי'

(ii) אבל הכא אין עושה רקתא לבדו כל עיקר אלא על ידי הרוח דאי לאו רוח לא הוה רקתא אזלא כל עיקר

(5) מהרש"א ד"ה זיקא

(א) הסבר נוסף לשיטת תוספות

(i) לא דמי נמי לאבנו וסכיננו כו' כיון דבכוונה נטלן ממקום אחר והניחן בראש הגג ה"ל נעשה האש ע"י האדם לבדו ואח"כ הולכת ע"י רוח מצויה אבל הכא אין כונתו על הרקתא להניחו שם דכל דעתו אינו אלא לנפץ הכתנא ממנו ואין עושה לבדו כל עיקר רק ע"י הרוח

סוגיא דזיקא חלק ב' תוספות בא"ד וי"ל דמתניתין

בא"ד וי"ל דמתני' כרבנן והכא איירי אליבא דר"י דלא מחייב כו' עכ"ל והתוס' שכתבו לעיל בשם ר"ח דכולהו משניות אתיין כר"י ולא פליג אלא באילן היינו למר בר רב אשי ולאמימר ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) קבענו דלרבינא אין לרקתא דין גירי דילי' ודלמר בר רב אשי יש לרקתא דין גירי דילי'

(2) המשך תוספות

(א) קשיא לרבינא

(i) מאי שנא רקתא מגורן בדף כד: דקתני דמרחיקין את גורן מן העיר חמשים אמה מפני מוץ דמזיק לבני עיר כשהוא זורה ורוח ממטי לה

(ב) תירוץ

(i) משנה דגורן כרבנן אתיא דאמרי על המזיק להרחיק את עצמו אף באופן דלא חשיב גירי דילי'

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) קבענו לתוספות דכולהו מזיקין בפירקין חוץ מאילן בדף כה: גירי דילי' הוי

(ii) ותיקשי לתוספות אשר רבינא אית לי' אשר גורן ורקתא לאו גירי דילי' חשיבא ודלכן לא צריכין הרחקה לר' יוסי

(ב) תירוץ

(i) תוספות כמר בר רב אשי אתו דפליג על רבינא ואית לי' אשר גורן ורקתא תרוייהו גירי דילי' חשיבא ואשר לר' יוסי איצטריך הרחקה בתרוייהו

דף כו:

סוגיא דאם האילן קדם חלק א' תד"ה עד דאמרי לי'

[דף כו עמוד ב] בד"ה עד דאמרי ליה כו' ומפרש הר"ר מנחם דמכילהו כו' אם האילן קודם לא יקוץ כו' עכ"ל ק"ק לפירושו דהדרא קושיין לדוכתין דמאי מיייתי מלא יקוץ דע"כ באילן עצמו קמיירי אבל בשרשים שרי לקצוץ דאי לאו הכי קשיא מתני' דקתני קוצץ ויורד אהך מתני' דלא יקוץ ולפי' ר"ת ניהא ודו"ק:

(1) משנה דף כה:

(א) מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה אם הבור קדמה קוצץ ואם אילן קדם לא יקוץ

(ב) ר' יוסי אומר אף על פי שהבור קודמת לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו

(2) משנה דף כו.

(א) לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנה ארבע אמות

(ב) היו שרשים יוצאים לתוך שדה של חבירו מעמיק ג' טפחים כדי שלא יעכב את המחרישה

(ג) ה' חופר בור קוצץ ויורד

(3) גמרא

(א) רב הונא ברי' דר' יהושע חפר בור וקצץ לשרשי אילן שנטע רב פפא מקודם

(ב) אמר רב פפא אמרי לי' מכילהו ולא יכילנא לי' וכו' עד דאמרי לי' הא דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו – פרטי מימרא דרב יהודה אינן מעניננו

(4) תוספות

(א) קשיא א'

(i) מה לי הך דרב יהודה – הרי מוכרח דרבים שאני דאי לאו הכי תיקשי לרב יהודה הא דקתני ה' חופר בור קוצץ ויורד

(ב) קשיא ב'

(i) למאי כיוון רב פפא באמרו אשר "אמרי לי' מכילהו"

ג) תירוץ דרבינו מנחם לקשיא ב'

i) רב פפא הקשה לי' מהא דתנן בדף כה: אם האילן קדם לבור לא יקוץ

ii) ור' הונא ברי' דרב יהושע השיב דהאי לא יקוץ משמעו שלא יקוץ לאילן גופי' אבל לקצץ שרשיו שרי

5) מהרש"א

א) קשיא

i) "הדרה קושיא ב' לדוכתה"

(1) דהרי דומיא לקושיא א' אשר רב פפא הוה לי' להכיר אשר רבים שאני ודלכן לא מוכח כלום מהך דרב יהודה

(2) גם כן הוה לי' רב פפא להכיר אשר משנה בדף כה: דיקא באילן משתעי ולא בשרשים – דאי לאו הכי משנה בדף כה: ומשנה בדף כו. סתרי אהדדי

6) המשך מהרש"א

א) בתוספות מביאין נמי שיטת רבינו תם – לשיטה זו מיושב קושית מהרש"א

סוגיא דאם האילן קדם חלק ב' תד"ה גזלן ובא"ד ויש לומר

בד"ה גזלן הוא כו' דרבנן לא בעי הרחקה אלא ד' אמות כו' עכ"ל פי' היכא דלא קדמו חבירו בבור סגי בהרחקת ד' א' כדקתני במתני' דהכא וכרבנן אתיא דלר"י זה נוטע בתוך שלו כו' וק"ל:

בא"ד וי"ל דעולא הוה מוקי מתני' בצונמא כדמוקי לה בר"פ כו' עכ"ל מיהו ע"כ סיפא דמתני' דקתני היו שרשין יוצאין כו' מיירי באין צונמא מפסיק קשה דמשמע משום כדי שלא יעכב המחרישה מעמיק שלשה טפחים אבל גזלן לא הוי וי"ל דמיירי מתני' בחוק לט"ז אמה וק"ל:

1) גמרא

א) אמר עולא אילן הסמוך למצר בתוך ט"ז אמה גזלן הוא דיונק משדה חבירו ואין מביאין ממנו בכורים

2) תוספות כמבואר במהרש"א

א) קשיא לעולא

i) הרי "רבנן" לא מצרכי אלא הרחקת ד' אמות

3) מהרש"א ד"ה גזלן

א) באמרם "רבנן" כיוונו תוספות לרבנן דמשנה בדף כה: דמי שנוטע אילנו קודם לחפירת בור לא בעי הרחקת כ"ה אמה – דהרחקת ד' אמות לעבודת הכרם סגי כמבואר במשנה בדף כו.

ב) מה שאין כן לר' יוסי דלא צריך אפילו הרחקת ד' אמות לעבודת הכרם דהרי קאמר במשנה דף כה: אשר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו

4) המשך תוספות

א) תירוץ

i) עולא אכן כרבנן סבירא לי' ומפרש דמשנה בדף כו. איירי בצונמא ולכן לא חיישינן ליניקה משדה חבירו וסגי בהרחקת ד' אמות כדי עבודת הכרם

(5) מהרש"א בא"ד ועוד יש לומר

(א) קשיא לעולא

(i) בסיפא דמשנה בדף כו. לגבי היו שרשיו יוצאים מעמיק ג' טפחים – מוכרח דליכא צונמא ודלכן יוצאים שרשיו – ותיקשי דמשמע דבעל האילן לאו גזלן חשיב אלא דבעל השדה שרי להעמיק ג' טפחים בשרשים אלו

(ב) תירוצ

(i) סיפא מיירי בשרשים שמתפשטים מהלאה לט"ז אמות – וקא משמע לן דהגם אשר במרחק זה לאו גזלן חשיב מכל מקום שרי לבעל השדה להעמיק ג' טפחים

דף כז.

תד"ה כמה מרובע וכו'

[דף כז עמוד א] בד"ה כמה מרובע כו' ולד' קרנות שמנה שלישים כו' עכ"ל פי' שמנה שלישים באורך וכל אחד מהח' שלישים רוחב שני שלישים וק"ל:

בא"ד רצועה אחת של קצ"ו ברוחב שלישי כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד תחתוך החוטין ותפשטם יהיה העליון אורכו מאה כו' עכ"ל לפ"ז נ"ל באילן דעולה דרך קצרה תשים עיגול של ל"ג ושלישי על ל"ג ושלישי בחוטין דקים עד הנקודה האמצעית כזה/במקור יש שרטוט/ ואח"כ תחתוך כל החוטין מן הנקודה ולמטה לשנים ותפשטם יהיה העליון ארוך ק' אמה והאחרים מתקצרים והולכים עד הנקודה שהיא י"ו אמות וב' שלישים מן החוט העליון ויהיה כזה/במקור יש שרטוט/ שוב תתוך כל החוטין לשנים עד נקודה האמצעית ושים הארוך בצד הקצר והיה כזה/במקור יש שרטוט/ נמצא רצועה זו אורכה נ' אמה ורחבה ט"ז אמות וב' שלישים והיא בעצמה שלישי סאה שהיא חמשים אורך וט"ז וב' שלישים רוחב והוא אילן המשנה וק"ל:

בא"ד עולה אלף וקי"א אמות ושלישי כו' עכ"ל שהרי מרובע ל"ג על ל"ג הוא עולה אלף ופ"ט כדלקמן שים רצועה רוחב שלישי לארכה של ריבוע זה וכן לרחבה יעלה כ"ב אמות עוד תצטרך שלישי רוחב ושלישי אורך שהוא תשיעית אמה בקרן הרי לך אלף וקי"א וחלק ט' מאמה וק"ל:

בא"ד או כעין זה שלישי זה כו' דרך אחרת בית סאה היא ק' כו' עכ"ל כצ"ל והוא מחובר למטה או כעין זה או בדרך אחרת תחשוב שלישי סאה שהיא ל"ג על כ"ה והם ל"ג ושלישי על ל"ג ושלישי עגולים כו' וק"ל:

בא"ד ל"ג ושלישי מרובעים כו' עשה אותו עיגול כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ושלושה רביעי אמה ולא גרסינן פשו שבע אמה ושיתין כו' עכ"ל כצ"ל:

(1) משנה

(א) ג' אילנות גדולים יונקין מבית סאה של חמשים אמה על חמישים אמה

(ב) דהיינו שטח של 2,500 גרמידי

(ג) נמצא שכל אילן יונק 833-גרמידי ותילתא

(2) גמרא

- (א) עולא ס"ל דאילן יונק ט"ז אמה לכל צד
(ב) דהיינו משטח 32 אמה אורך ב-32 אמה רוחב
(ג) ובשטח זה תמצא 1,024 גרמידי
(ד) קשיא לעולא
(i) הרי במשנה איתא דאינו יונק אלא 833 גרמידי ותילתא
(ה) תירוץ
(i) חלק א'
(1) לעולא אינו יונק בריבוע של 32 על 32
(2) אלא יונק בעיגול קטן שקוטרו 32 ושטחו 768 כדנוכיה להלן דהיינו 65 גרמידי ותילתא פחות משיעורו דמשנה
(ii) חלק ב'
(1) דע דרדיוס שווה לחצי קוטר
(2) האי שטח ד-833 גרמידי ושליש גרמידי דמשנה שווה לשטח דעיגול גדול של רדיוס 16 ותרי תילתא אמה וקוטר 33 ותילתא אמה
(iii) חלק ג'
(1) הרי דלא פש לי' עיגול גדול על עיגול קטן אלא תרי תילתא אמתא ברדיוס דילי' והלכך לא דק
(3) הוכחת ר"ת דשטח עיגול ברדיוס 16 הנו 768 גרמידי ושטח עיגול ברדיוס 16 ותרי תילתא אמה הנו 833 גרמידי ותילתא גרמידי דהוא מרובה ב-65 ותילתא גרמידי משטחו דעיגול קטן
(א) חלק א'
(i) שטח רבוע הנו יותר ברביע משטח עיגול שבתוכו
(1) כלומר דשטח רבוע שצלעו X הנו יותר ב 25% משטח עיגול בקוטר X
(ii) הלכך עיגול בקוטר 32 יש בו 1,024 גרמידי חסר רביע (256 גרמידי) דהיינו 768 גרמידי
(ב) חלק ב'
(i) קח רצועה באורך 65 אמה ושליש אמה וברוחב אמה דישי לו שטח של 65 גרמידי ותילתא גרמידי
(ii) תחלקה להאי רצועה באורכה לשלש רצועות כל אחד באורך 65 ותילתא וברוחב תילתא ותחברם בקציהן ותהא לך רצועה אחת באורך 196 וברוחב תילתא
(iii) ושוב חתוך אותה רצועה ארוכה לב' חלקים כל אחד באורך 98 וברוחב תילתא
(iv) תחברם ברחבם ותהא לך רצועה אחת ארכה 98 ורחבה תרי תילתי אמה
(v) הרי הוכחנו דרצועה באורך 98 וברוחב תרי תילתי יש לה שטח 65 גרמידי ותילתא גרמידי
(ג) חלק ג'
(i) עכשיו קח רצועה ברוחב תרי תילתי אמה וחשוב כמה צריכה להיות באורך לסובב היקף רבוע בצלע 32

- (ii) לכל צד חוץ מקרנות צריכי אורך של 32 ברוחב דהאי רצועה של תרי תילתי נמצא דבסך הכל צריכית רצועה 128 באורך ותרי תילתי ברוחב
- (iii) כל חד מד' קרנות הנו תרי תילתי באורך ותרי תילתי ברוחב אשר להן צריכית סך הכל רצועה באורך תמני תילתי ברוחב תרי תילתי דהיינו רצועה באורך 2 ותרי תילתי ברוחב תרי תילתי
- (iv) נמצא דלהקיף רבוע בצלע 32 ברצועה שרוחבה תרי תילתי אמה צריכית סך הכל 130 ותרי תילתי באורך
- (ד) חלק ד'

- (i) קבענו לעיל דשטח רבוע שצלעו X הנו יותר ב 25% משטח עיגול בקוטר X
- (ii) ודכוותי' רצועה ברוחב Y מסביב לעיגול בקוטר X יש לה שטח של 75% של שטחו של רצועה ברוחב Y לסבב היקף רבוע בצלע X
- (iii) נמצא
- (1) מאחר דרצועה ברוחב תרי תילתי אמה צריכה להיות 130 ותרי תילתי אמה באורך לסבב היקף רבוע בצלע 32 אמות
- (2) לא צריכין אלא רצועה ברוחב תרי תילתי אמה ובאורך 98 (75% של 130 ותרי תילתי אמה) לסבב עיגול שקוטרו 32 וע"י הוספת רצועה זו לעשות עיגול בקוטר 33 ותילתי
- (iv) וכבר הוכחנו דשטח האי רצועה הנו 65 גרמידי ותילתא
- (4) הוכחת ר"י דשטחו דעיגול ברדיוס של 16 ותרי תילתא הנו 833 גרמידי ותילתא גרמידא
- (א) דרך א'

- (i) חלק א
- (1) קח עיגול ברדיוס 16 וקוטר 32
- (2) אותו עיגול יש לו היקף 96 משום דהיקף עיגול הנו ג' פעמים אורך קוטרו
- (3) עכשיו קח עיגול גדול ברדיוס 16 ותרי תילתי דהיינו קוטר 33 ותילתי והיקף של 100
- (4) שים עיגול קטן בתוך עיגול גדול כדי שיהא להן רק מרכז אחד וחתוך אותו חלק עיגול גדול דיוצא מעבר עיגול קטן
- (5) קח מה שחתכת ותיישר אותו כדי שיהא לך טרפז trapezoid ברוחב תרי תילתי (דהיינו מדת יתרון רדיוס עיגול גדול על רדיוס עיגול קטן) וארכו מצד אחד 100 ולצד אחר 96
- (6) וכשתשווה אותן יהא לך רצועה ארכו 98 ורחבו תרי תילתי
- (ii) חלק ב'

- (1) כבר הוכיח ר"ת דרצועה במדה זו יש לה שטח של 65 גרמידי ותילתא גרמידא
- (iii) חלק ג'
- (1) נמצא דהוכחנו דשטחו של עיגול גדול מרובה 65 גרמידי ותילתא גרמידא על שטחו של עיגול קטן
- (iv) מהרש"א
- (1) הי לך דרך אחרת להוכיח דשטחו של עיגול גדול הנו 833 גרמידי ותילתא גרמידא
- (2) קח עיגול ברדיוס 16 ותרי תילתא ובקוטר 33 ותילתא דקבענו דהיקפו 100

(3) דע דעיגול הכי קטן באותו מרכז של עיגול גדול יש לו רדיוס והיקף הכי קטנים וכשתגדיל אורך רדיוס של עיגולים מעט מעט באותו מרכז ייגדלו היקף שלהן מעט מעט עד שתגיע לרדיוס משהו פחות מ-16 ותרי תילתא ולהיקף משהו פחות מ-100

(4) עכשיו עיין בתרשים במהרש"א

(א) חתוך עיגול גדול וכל העיגולים בתוכו עד מרכז

(ב) פתח כל העיגולים כמו בתרשים הנדפס במהרש"א

(ג) ויהא לך משולש בבסיס של 100 ורום של 16 ותרי תילתי (רדיוס העיגול)

(ד) חתוך אותה לשני חלקים כבתרשים

(ה) ותשום צד ארוך נגד צד קצר

(ו) ויהא לך מלבן rectangle באורך 50 וברוחב 16 ותרי תילתי אשר שטחו 833 ותילתא

(ב) דרך ב' להוכיח דשטחו דעיגול בקוטר 33 ותילתא הנו 833 גרמידי ותילתא גרמידיא

(i) רבוע בצלע של 33 ושליש יש לו שטח של 1111 ותשיעית אמה

(ii) תנכה רבוע דריבוע יותר מעיגול ויישאר לך 833 ותילתא דהיינו שיעורו דמשנה

(5) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) עוד דרכים להוכיח דשטח עיגול בקוטר 33 ותילתא הנו 833 גרמידי ותילתא גרמידיא

(i) בקיצור

(1) שטח עיגול= 75% דשטחו של רבוע

(2) שטח מלבן= 75% דשטחו של רבוע

(3) נמצא דשטח עיגול=שטחו של מלבן

(4) שטחו דמלבן=שטחו דשליש סאה

(5) שטחו דשליש סאה=833 גרמידי ותילתא

(6) שטחו דעיגול=833 גרמידי ותילתא

(ii) בפרטיות

(1) חלק א'

(א) גישה ד"כעין זה"

(i) בית סאה 50 על 50 והלכך שלישי בית סאה לאילן אחד הנו 50 על 16 ותרי

תילתא דהיינו 25 על 33 ותילתא

(ב) גישה ד"דרך אחרת"

(i) בית סאה 50 על 50 דהיינו 100 על 25 והלכך שלישי בית סאה לאילן אחד הנו 25

על 33 ותילתא

(2) חלק ב'

(א) כבר קבענו דשטח עיגול בקוטר 33 ותילתא שווה ל- 75% דשטח מרובה בצלע 33

ותילתא

(3) חלק ג'

- (א) מאחר ד-25 הנו 75% של 33 ותילתא
 (ב) נמצא דשטח מלבן rectangle באורך 33 ותילתא ובאורך 25 הנו שווה ל-75% של שטחו של מרובע בצלע 33 ותילתא

(4) חלק ד'

- (א) נמצא דשטח עיגול בקוטר 33 ותילתא שווה לשטח מלבן באורך 33 ותילתא ובאורך 25

(5) חלק ה'

- (א) כבר הוכחנו דשטח אותו מלבן שווה לשטח דשליש בית סאה דהיינו 833 גרמידי ותילתא גרמידא

- (ב) הרי הוכחנו דשטח של האי עיגול הנהו 833 גרמידי ותילתא

תד"ה הא ג' מביא וקורא

בד"ה הא ג' מביא וקורא ה"מ למפרך מסיפא דקתני בהדיא כו' עכ"ל ונראה נמי למאי דס"ד השתא דה"ה דה"מ למפרך מגופא דרישא בלאו דיוקא דקתני בב' אילנות דמביא ועולא קאמר דאין מביא כלל אלא דניחא ליה למפרך גם מקורא ולמאי דמסיק לא ט"ז אמה היינו טעמא דבב' אילנות מביא ולא קורא משום דמספקא לן אי קונה קרקע אי לא כדאמרינן לקמן בפ' הספינה וק"ל:

(1) גמרא

- (א) אמר עולא אילן הסמוך למצר בתוך ט"ז אמה גזלן הוא דיונק משדה חברו ואין מביאין ממנו בכורים

(2) ברייתא

- (א) קנה שני אילנות בתוך של חברו לא קנה קרקע ומביא ואינו קורא

(3) גמרא

- (א) קשיא לעולא

- (i) הא שלשה מביא וקורא מאי לאו אפילו לא קנה קרקע אלא כל שהוא

(ב) תירוצ'

- (i) בקושטא קונה ט"ז אמה

(4) תוספות

- (א) קשיא

- (i) מסיפא דמשנה גופה דהקונה ג' אילנות מביא וקורא הוה להו להקשות לעולא "מאי לאו אפילו לא קנה אלא קרקע כל שהוא"

(ב) תירוצ'

- (i) עדיף לה לגמרא להקשות מרישא

(5) מהרש"א

- (א) קשיא

- (i) אף לגבי רישא

(1) בבלי דיוק הוה להו להקשות דקתני בהדיא דהקונה ב' אילנות מיהת מביא – וזאת דלא כעולא דקסבר אשר גזלן שאילנו יונק משדה אחרים אפילו הבאה אינו עושה

(2) והוה להו לתרץ כדלעיל דאכן קנה ט"ז אמה

(ב) תירוצ

(i) עדיף לה לגמרא להקשות לעולא מן גוונא דלא זו בלבד דמביא אלא אף זו דקורא

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) השתא דאמרת אשר הלוקח ב' אילנות קונה ט"ז אמות – למה אינו קורא

(ב) תירוצ

(i) ליתא אלא ספק דקונה ט"ז אמות – ולכן מביא דלמא קונה – ואינו קורא דלמא אינו קונה

דף כז:

תד"ה ובדחלולי סגי

[דף כז עמוד ב] בד"ה ובדחלולי סגי כו' שמביא בפיו ונשאר שם בענף כו' עכ"ל לפי רש"י ניחא דממתני' מפני הטומאה לא הוה משמע אלא לחוש בעובר תחת הטומאה אבל אהל הטומאה דקתני בברייתא משמע נמי דהענפים מאהילין על העובר ועל הטומאה אבל לפי התוס' קשה דמה שיש לחוש שישאר בענף אינו אלא נמי משום עובר תחת הטומאה וזה לא נשמע טפי מלשון הברייתא מבלשון המשנה וצ"ל לפירוש התוס' נמי דה"ק דקמ"ל בברייתא דע"י שיברח העוף כשינדנד הרוח באותן צורות המפחידין כמ"ש הערוך בערך דחל יש לחוש אף באהל הטומאה דמה שישאר בענף יפול לארץ ע"י נדנוד הרוח בענף ויבא תחת הענף ויאהיל הענף על העובר ועל הטומאה וק"ל:

(1) משנה

(א) לר' שמעון אילן שהוא נוטה לרשות הרבים קוצץ מפני הטומאה

(2) ברייתא

(א) מפני אהל הטומאה

(3) גמרא

(א) אי ממתניתין הוה אמינא דלמא מייתי עורב טומאה ושדי התם וסגי בדחלולי בעלמא קא משמע לן

(4) רש"י

(א) אי ממתניתין הוה אמינא דלמא מייתי עורב טומאה ושדי התם על האילן ומתוך שענפיו רבים הטומאה עומדת שם ואינה נופלת לארץ ובני אדם עוברים תחת' ואי לא חיישינן אלא להכי בדחלולי בעלמא סגי לקוץ אחד אחד מבינתים כדי להרחיב אויר ביניהם ולא תעמוד שם טומאה

(ב) קא משמע לן מתניתא דאפילו לא נותר בו אלא ענף אחד דבטח יפול ממנו כזית מן המת מכל מקום חיישינן אשר אותו ענף יאהיל על הטומאה שנפל למטה ועל אדם שעובר תחת לענף

(5) תוספות – שיטת ר"ח

- (א) "דחלולי" אין משמעו "לקוץ אחד אחד מבינתים" דאף באופן זה יכול להיות שלא יפול כזית מת למטה
- (ב) אלא דחלולי לשון יראה שעושים צורות של עץ ונראין כבני אדם – ומייתי מהרש"א אשר הערוך מוסיף דעושים דחלולי "להפחיד העופות כשמנדנדת אותם הרוח ויברחו"
- (ג) והכי משמעו דגמרא
- (i) אי ממתניתין הוה אמינא דסגי בדחלולי כדי שיברח העוף ושיקח הטומאה עמו
- (ii) קא משמע לן ברייתא דאף אם יברח העורב אכתי יכול להיות דישאר הטומאה על הענפים לטמא באהל אותן העוברים תחת כזית המת – ולכן ליכא תקנה אלא לקוץ כל הענפים
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) לשיטת רש"י ניחא דמן משנה לחודה יכולנו למיטעי ולמימר דאין לחוש אלא שיעבור אדם תחת הטומאה – ודלכן מוסיפה ברייתא "אהל" למילף דאף אם יפול טומאה למטה נמי חיישינן דלמא **ענף** יאהיל על הטומאה ועל העובר
- (ii) ברם לשיטת ר"ח תיקשי דאיזו קשר יש בין חשש אשר לאחר שבורח העורב **יאהיל כזית טומאה** על מי שעובר תחתיו לבין טומאת אהל **הבא על ידי ענפים המאהילים**
- (ב) תירוץ
- (i) מוכרח דברייתא מילף דחיישינן אשר אותו רוח דמנדנד לדחלולי ואשר על ידו בורח העורב יגרום גם כן שהטומאה יפול לארץ – דבלי אותו רוח לא יפול דהרי לשיטת ר"ח מדובר בענפים רבים – וענפים יאהילו על הטומאה ועל העובר

***

הדרן עלך לא יחפור